

Böyük Qayıdış: Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yol infrastrukturunu

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 130 (7055)

SƏS

24 iyul 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Şuşadan ismarış

Shusha, Azerbaijan

Prezident İlham Əliyev: "Biz oraya tanklarla yox, avtomobillərlə gələcəyik"

Daxili savaşın məğlubu

Okampo və ermənilərin COP29 hazırlığı

5

Çindəki bank böhranı dünyaya yayılacaq?

10

Taksilərlə bağlı daha hansı dəyişikliklər gözlənilir?

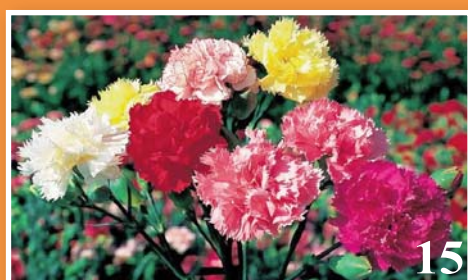
16

Co Baydenin prezidentlik yarışından geri çəkilməsinə dünya necə reaksiya verdi?

11

Gül ətirli biznes-gülçülük

15

Aclar və qullar dünyası

9

Tarixin müxtəlif dövrlərində azərbaycanlılar öz əzəli torpaqlarından uzaqlaşdırılmış, deportasiyaya məruz qalmışdılar. XIX əsrdə Çar Rusiyası tərəfindən Osmanlı və İran ərazisindən ermənilərin kütləvi şəkildə Cənubi Qafqaza köçürülməsi ilə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarında sıxışdırılması prosesinə başlanılıb. XX əsrin əvvəllərində azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilmiş etnik təmizləmə, soyqırımı siyasəti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərə, faciələrlə üzləşib. Mərhələ-mərhələ gerçəkləşdirilən bu plan nəticəsində azərbaycanlılar indi Ermənistan adlandırılan ərazidən - min illər boyu yaşadıkları öz doğma tarixi torpaqlarından qovularaq kütləvi qətl və qırğınlara məruz qalıb, xalqımıza məxsus minlərlə tarixi-mədəni abidə və yaşayış məskənləri məhv edilib. Tarixdən bəllidir ki, 1918-1920-ci illərdə yüz minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirilib, öz yurdlarını tərk etmək məcburiyyətində qalaraq qaçqına çevrilib, yüzlərlə Azərbaycan kəndi yer üzündən silinib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra Zaqafqaziyanın sovetləşməsindən öz çirkin məqsədləri üçün istifadə edən ermənilər 1920-ci ildə Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra digər torpaqlarını Sovet hakimiyyətinin köməyi ilə Ermənistan SSR-in ərazisinə daxil etməyə nail olublar. "Yalan məlumatların ifşası: Dezinformasiyaya qarşı mübarizə" mövzusunda 2-ci Şuşa Qlobal Media Forumunun açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Ona ünvanlanan sualları cavablandırarkən bildirdiyi kimi, "Azərbaycanlılar hələ XX əsrin əvvəllərində - 1918-ci ildə və müharibədən dərhal sonra, - mən ikinci Dünya müharibəsini nəzərdə tuturam, - Qərb ölkələrində yaşayan ermənilərin Ermənistan köçürülməsi və onların yerləşdirilməsi kimi tam düşünülmüş bir bəhanə ilə indiki Ermənistan ərazisindən deportasiyaya məruz qalıblar.

O vaxt, 1940-1950-ci illərdə sovet hökuməti tərəfindən bir neçə qərar qəbul edildi və yüz minlərlə insan Qərbi Azərbaycanda yaşadıkları, məskunlaşdıqları ərazilərdən sürgün olundu. Zəngəzur, Göyçə və digər yerlərdəki təbii-iqlim şəraitindən tamamilə fərqli olan Kür-Araz ovalığına deportasiya edilən azərbaycanlıların çoxu dünyasını dəyişib.

Qeyd edək ki, SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il "Ermənistan SSR-dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhəlinin Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında" xüsusi qərarına və 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyasına dövlət səviyyəsində nail olublar. SSRİ Nazirlər Sovetinin bu qərarları Azərbaycan xalqına qarşı növbəti tarixi cinayət aktları olub. Bu qərarlar əsasında 1948-1953-cü illərdə 150 mindən çox azərbaycanlı Ermənistan SSR ərazisindəki doğma torpaqlarından kütləvi surətdə və zorakılıqla sürgün olunub. Əsrin əvvəllərində əksər əhalisi azərbaycanlı olan İrəvan bəhərindən və Ermənistan SSR-in digər bölgələrindən soydaşlarımız təqiblərə məruz qalaraq qovulub. Azərbaycanlıların hüquqları kobudcasına pozulub, onlara qarşı sərt repressiyalar həyata keçirilib.

"ERMƏNİSTAN RƏHBƏRLİYİNİN SİYASİ İRADƏSİNƏ, BƏYAN ETDİYİ DEMOKRATIYA VƏ QANUNUN ALİLIYI PRİNŞİPLƏRİNƏ SADIQLIYINƏ ÜMİD BƏSLƏYİRİK"

Forumda Cənab Prezidentə ünvanlanan "Azərbaycanlılar öz Vətənlərini - Qərbi Azərbaycanı görəckəlmə?" sualını cavablandırarkən Cənab Prezident tarixi dövrə nəzər salıb və "Konkret suala gəldikdə isə,

Şuşadan ismarış

Prezident İlham Əliyev: "Biz oraya tanklarla yox, avtomobillərlə gələcəyik"

mən əminəm ki, həmin gün mütləq gələcək", - deyə bildirib. 1988-1989-cu illərdə azərbaycanlıların tarixi-etnik torpaqlarından - Ermənistandan növbəti deportasiyası baş verib, nəticədə 250 min azərbaycanlı qaçqın düşüb. Bu hadisəyə, o cümlədən Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi cəhdlərinə Azərbaycan xalqının etirazı ona qarşı 1990-cı ilin yanvarında Sovet qoşunlarının yeridilməsinə, Bakıda və Azərbaycanın digər şəhər və rayonlarında kütləvi qırğınlarla səbəb olub. "1980-ci illərin sonlarında baş verən etnik təmizləmə başladı", - deyən Prezident bildirib ki, bütün bunlar barədə Qərbin, o cümlədən Rusiyanın, 1990-cı illərin Rusiyanın media məkanında danışılmayıb. Onlar bu barədə susublar: "Qafan bölgəsində və başqa rayonlarda azərbaycanlıların Ermənistan ərazisindən vəhşicəsinə deportasiyası haqqında tamamilə susarkən, Ermənistanın yalan hekayəsinə dair yüz faizli birtərəfli meyil var idi. Prinsipcə, elə hər şey də buradan başladı. Bu, sonradan böyük yanğına çevrilən qılgıncı idi. Beləliklə, xalqımız deportasiyanın bütün əzablarını yaşadı". Ermənistan rəhbərliyinin siyasi iradəsinə, bəyan etdiyi demokratiya və qanunun aliliyi prinsiplərinə sadiqliyinə Azərbaycanın ümid bəslədiyini bildiren Cənab Prezident hələ ötən ilin sentyabrında antiterror əməliyyatı keçirilməmişdən əvvəl, Qarabağın erməni əhalisinin nümayəndələrini dəfələrlə görüşlərə, söhbətlərə dəvət etdiyimizi qeyd edib: "Mən parlamentin üzvləri arasından Prezidentin xüsusi nümayəndəsini təyin etdim, o, Qarabağın erməni əhalisi ilə təmasların qurulması və onların sonrakı yaşayışının və həyat fəaliyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi olaraq təlimatlandırıldı. O vaxt Qarabağ ermənilərinin nümayəndələri ilə hətta ilk görüş hələ nəzarətimiz altında olmayan ərazidə, Xocalıda, Rusiya sülhməramlı kontingentinin bazasında baş tutdu. Ancaq biz həm də o vaxt təklif etdik ki, növbəti görüş artıq nəzarətimiz altında olan ərazidə baş tutsun. Lakin o vaxt ki separatçı rejim bundan imtina etdi".

"AZƏRBAYCANLILARIN YAŞADIĞI KƏNDLƏRİN 90 FAİZİNDƏ İNDİ HƏYAT YOXdUR"

19 sentyabr 2023-cü ildə Azərbaycan Ordusunun Qarabağda həyata keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri zamanı Ermənistan ordusunun tör-töküntülərinə və separatçılara ağır zərbələr vuruldu. Düşmənin qüdrətli ordumuzun qarşısında dayanmağa gücü çatmadı. Ağır itkilər verən işğalçılar ağ bayraq qaldıraraq təslim oldular. Ordumuzun Qarabağda keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri zamanı hərbi qulluqçularımız böyük igidlik və qəhrəmanlıq göstərdilər. 19 sentyabrda uğurla həyata keçirilən bu tədbirlər nəticəsində Qarabağda erməni separatizminə son qoyuldu. "Sentyabrın 20-də biz nəzarəti bərpə edərək separatizmə son qoyanda yenə erməni əhalisinin nümayəndələri ilə bir neçə görüş keçirildi, amma yenə də nəticə əldə olunmadı. Bu dediklərim bizim məsələyə olan yanaşmamız haqqındadır. Təbii ki, biz Ermənistan hökuməti tərəfindən də eyni yanaşmanı gözləyirik. Biz onlardan açıq-aydın bəyanat gözləyirik ki, bugünkü Ermənistan ərazisindən, Qərbi Azərbaycandan qovulmuş azərbaycanlılar, yaxud oradan didərgin salınanların övladları və nəsiləri öz tarixi torpaqlarına necə qayıda və həmin yerlərə gedə bilərlər, yaxud həmin torpaqlarda necə yaşaya bilərlər. Üstəlik, bizdə olan kifayət qədər mötəbər məlumatlara görə, azərbaycanlıların yaşadığı kəndlərin 90 faizində indi həyat yoxdur, yəni həmin yerlər boşdur, oralar Füzuli, Ağdam və digər yerlər, habelə bütün digər Azərbaycan kəndləri 30 il ərzində dağıdıldı. İki kimi yerlə-yeksan edilib" - deyə dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

"QƏRBI AZƏRBAYCANDAN QOVULMUŞ AZƏRBAYCANLILARIN VƏ

ONLARIN NƏSİLLƏRİNİN SAYI BU GÜN AZƏRBAYCANDA MİLYONLARLADIR"

Əlbəttə ki, Azərbaycan Prezidentinin qüdrəti və apardığı uğurlu xarici və daxili siyasət sayəsində Qərbi azərbaycanlıların da tarixi torpaqlarına qayıdacağı gün uzaq deyil. Ölkəmizin iqtisadi və sosial inkişafı, beynəlxalq nüfuzunun artması, xalqımızın rifahının yüksəlməsinə və daha gözəl gələcəyin təmin edilməsinə xidmət edən dövlət siyasəti daha böyük uğurları bizlərə yaşadaçaqdır. "Biz oraya tanklarla yox, avtomobillərlə gələcəyik", - deyən Prezident bildirib ki, bu mesaj, bugünkü erməni rejiminin sponsorlarının, xüsusən Parisdə və digər Qərb paytaxtlarındakıların onlara çox aydın şəkildə çatdırmalı olduğu ismarışlardan biridir: "Axı, indi onlar özlərini ən qabaqcıl avropalılar kimi qələmə verirlər. Qoy onlar Avropa İttifaqına xas olanı - milli azlıqların, onların dilinin, tarixinin, mədəniyyətinin necə qorunmalı olduğunu nümayiş etdirlərsinlər. Bunu sözdə deyil, əməldə nümayiş etdirlərsinlər. Düşünürəm ki, burada təkəzə Azərbaycanın istəyi, yaxud Azərbaycanın fəaliyyəti kifayət etməyəcək. Zənnimcə, bu məsələyə beynəlxalq media qurumları və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları qoşulsaydı, çox yaxşı olardı. Çünki Qərbi Azərbaycandan qovulmuş azərbaycanlıların və onların nəsilələrinin sayı bu gün Azərbaycanda milyonlardır. Əgər buna Azərbaycanın region kontekstindən yanaşsaq, bu, əhalisinin sayına görə ölkəmizin ən böyük regionudur".

Xalqımızın inamını özünə qaytaran, Azərbaycan dövlətinin və xalqının qüdrətini, sarsılmaz iradəsini, Ordumuzun gücünü beynəlxalq səviyyədə nümayiş etdirən möhtəşəm Qələbə yeni reallıqlar yaradıb. Zəfərimiz bütün dünyaya xalqımızı yenilməz bir xalq kimi təqdim edib. 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycan Prezidentinin siyasi iradəsi, diplomatik gücü və hərbi sərkərdəlik bacarığı nəticəsində 30 il işğal altında qalan torpaqlarımız 44 gün ərzində düşməndən azad edildi.

Göründüyü kimi, bütün hədəf və məqsədimiz aydındır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqı, Azərbaycan ordusu 44 günlük müharibədə qələbə əzmini dünyaya nümayiş etdirdiyi kimi, bundan sonra da qarşıya qoyduğu məqsədləri reallaşdıracaqdır.

Zümrüd BAYRAMOVA

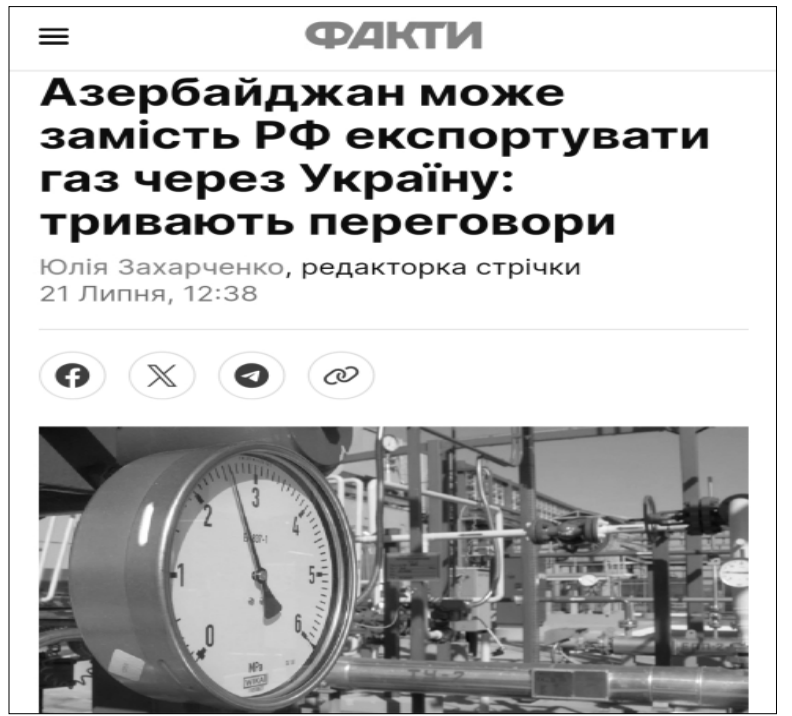
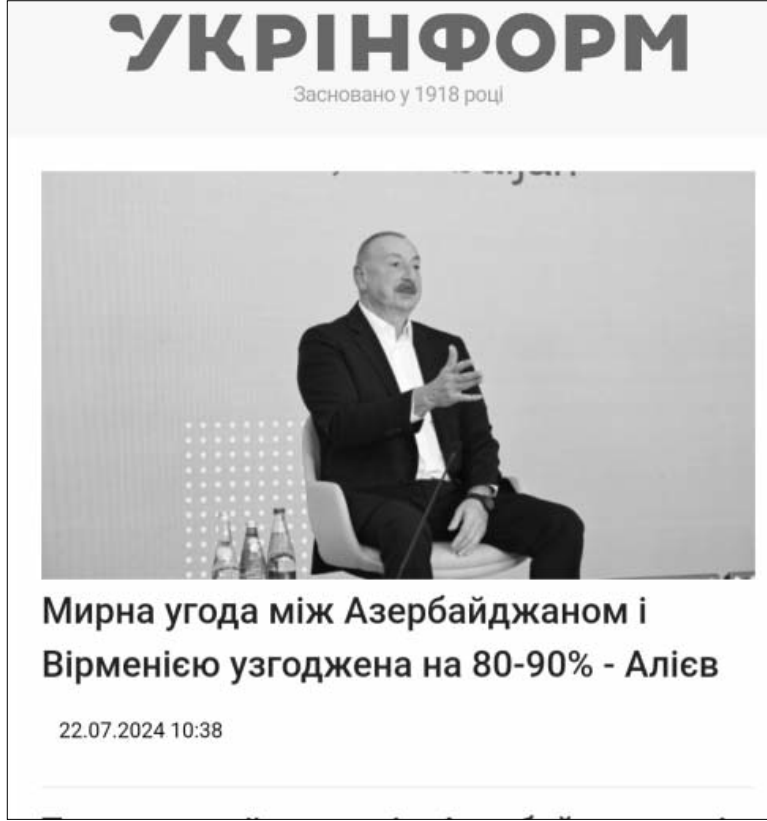
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iyulun 20-də "Yalan məlumatların ifşası: Dezinformasiyaya qarşı mübarizə" mövzusunda 2-ci Şuşa Qlobal Media Forumunun açılış mərasimində çıxışı zamanı səsləndirdiyi fikirlər dünyanın müxtəlif ölkələrindən jurnalistlərin, beynəlxalq ekspert və politoloqların suallarına ətraflı cavabları Ukrayna mediasında işıqlandırılmaqdadır. Belə ki, "Ukrinform" dövlət informasiya agentliyi, "Yevropeyskaya Pravda", "Korrespondent.net", "Fakti" və digər xəbər portallarında dərc olunan məqalələrdə dövlətimizin başçısının Ermənistanla münasibətlər, Azərbaycanın Avropanın enerji təchizatında rolu, qaz ixracının artırılması ilə bağlı fikirlərinə geniş yer verilib.

"Ukrinform" AZƏRTAC-ın xəbərlərinə istinadla yazır ki, Prezident İlham Əliyev Azərbaycan və Ermənistan arasında hazırda üzərində iş aparılan sülh sazişinin mətninin 80-90 faiz razılaşdırıldığını qeyd edib. Ermənistan qeyd-şərtlərini və qondarma "Dağlıq Qarabağ"la bağlı bütün terminologiyani geri götürmək məcburiyyətində qaldı ki, bu da normallaşmaya yol açıb.

"Yevropeyskaya Pravda" nəşri də AZƏRTAC-a istinadla bildirir ki, Azərbaycan Prezidenti sülh prosesinin uğurla nəticələnməsi üçün Ermənistanın iki şərti - Minsk qrupunun ləğvi üçün Azərbaycanla birlikdə ATƏT-ə birgə müraciət etməsinin və Ermənistan konstitusiyasında dəyişiklik olunmasının vacibliyini diqqətə çatdırdığı vurğulanıb.

"Korrespondent.net", "Fakti" xəbər portallarında isə Azərbaycan qazının Avropaya nəqlinə dair danışıqların aparılması barədə dövlətimizin başçısının fikirləri yer alıb. Qeyd olunub ki, Prezident İlham Əliyev Ukrayna və Avropa İttifaqının Azərbaycandan Rusiya ilə mövcud tranzit müqaviləsi başa çatdıqdan sonra təbii qazın tədarükünə dair yeni sazişin bağlanmasına kömək göstərməyi xahiş etdiyini vurğulayıb.

Ukrayna mediası Prezident İlham Əliyevin 2-ci Şuşa Qlobal Media Forumundakı çıxışını geniş işıqlandırıb

Seçki, bir cəmiyyətin strukturunun var olması üçün vacib addımdır. Seçici fəallığı isə bir xalqın özünü ifadə etmə göstəricisidir. Əgər səs vermirsənsə və bunu gərəksiz hesab edirsənsə, bu, həm özünün, həm övladlarının, həm də xalqın gələcəyinə biganə olduğunu göstəricisidir. Seçkilərdə çoxluq səs verməyə, o xalqın özünü idarə etməsi də mümkün deyil. Axı bu zaman sən səs haqqın, söz haqqın olmur.

Ölkədə baş verən ən ali vəziyyətlərdə belə etinasız qalırsansa, sonra demokratiya gözləmək bir az gülməli deyilmi? Ona görə də səs vermək, səsini eşitdirmək, "mən də varam" demək hər birimizin vətəndaşlıq borcudur. Demokratiya bunu tələb edir. Əksisi olarsa, sözdə demokratiya deyil deməli. Səsvermə xalqın öz səsini eşitdirməsinin, tələbini dilə gətirməsinin ən təsirli yollarından biridir. Xalq öz səsini eşitdirməlidir, çünki ölkə xalqındır. Xalq seçkiyə gəlməlidir, çünki seçiləcək lideri özü seçməlidir.

Əksəriyyət belə vəziyyətlərdə düşüncə birlər ki, heç kim onun bir səsine möhtac deyil, bir səs heç nəyi dəyişmir. Amma bir səs ele bir səs deməkdir, bir səs başqa bir səsle birləşəndə iki səs olur. Daha sonra başqa səs-lərlə çoxluq yaranır. Səsvermə, insanların

Vətəndaşın siyasi marağı demokratiyanın uğurudur

üzərində yaşadığı torpağın, qaynayıb-qarıxdığı bir cəmiyyətin mövcud olması deməkdir. Səs vermək, bizi bir fərd kimi qəbul edən dövlətə olan vətəndaşlıq borcumuzdur.

Seçkilərdə verdiyimiz səs, əslində, vətəni qorumaq, vətənin xalqa aid olduğunu göstərmək üçün verilir. Hər kəs öz fikrini bildirir, səsini eşitdir. Səsvermə demokratiyanın tələbidir. Vətəndaşlıq və demokratiya bir-biri ilə bağlı anlayışlardır. Səs vermək isə çevrədən öyrənilən bir davranışdır. Əgər siz səsverməni gərəksiz, lazımsız hesab edirsinizsə və heç vaxt seçkilərdə iştirak etmirsinizsə, o zaman sizin çevrənizdəkilərə də bu davranışınız sirayət edəcək. Xüsusilə, yeniyetmə və gənclərin bu məsələdə tərəddüdləri yarana-caq. Çünki onlar gördüklərini tətbiq edirlər. Seçkilərdə iştirak etməyən ata və ana, ailədə böyüyən uşaqlar üçün yanlış örnekdir.

Demokratiyanın uğuru, vətəndaşların siyasetə olan marağı və idarəetmədə iştirak istəkləridir. Demokratik bir ölkənin idarəetməsində xalqın fikri əhəmiyyətlidir, seçkilər də bunun üçün var. Lakin xalq o idarəetmədə iştirak etməyəndə vəziyyət qəlizləşir. Bə-

zi ölkələrdə zorakı səsvermə sistemləri də mövcuddur. Lakin bunu doğru addım hesab etməyən siyasi şərhçilər vətəndaşı zorla seçkiyə gətirməyin, əslində, demokratiyaya zidd olduğunu deyirlər. Doğrudur, vətəndaşı seçkidə iştirak etməyə məcbur edən ölkələr və idarə üsulları var, lakin qələm seçicinin əlindədir və o istərsə səs verəcək. Ona görə də məntəqəyə zorakı gətirilən seçici dövlət üçün faydalı olmaz.

Bizə aydın zəkali, nə istədiyini bilən,

sərbəst seçimini edən seçici lazımdır. Demokratiya bunu tələb edir. İnsanları, seçkini vacib hesab edən, hər kəsin iştirakının vacib olduğunu anlayan bir cəmiyyətin üzvləri kimi yetişdirmək lazımdır. Fəal seçici demokratiyanın təməllərindən biridir. Seçici seçkiyə məcbur olduğu üçün yox, seçmək istədiyi üçün gəlməlidir. Belə olan halda daha adil seçim edəcək, daha obyektiv qərar verəcək.

Seçici səs verərkən, özünü və xalqını təmsil etdiyini düşündüyü, dövlətin, cəmiyyətin təhlükəsizliyini təmin edə biləcək bir namizədə səs verir. "Mənim səsim nəyi dəyişəcək ki?!", deməyin, bir səs çox şeyi dəyişə bilər. Səs verərkən strateji düşünmək lazımdır: bu namizəd mənim xalqım üçün nə qədər faydalı olacaq? Unutmayın, uzaqgörən seçici dövlətin gələcəyini planlayır, korbəli səs verən seçici isə cəmiyyəti bilinməyən gələcəyə sürükləyir.

Biz bu gün varıq, sabah yox. Valideyn və vətəndaş kimi hamımızın bir missiyası var - övladlarımızın və onların yaşayacağı cəmiyyətin sabahını işıqlı qurmaq. Valideynlərin seçki savadı, seçici həssaslığı onların gələcəyini xilas edir. Bu prioritet, tək prezident seçkiləri üçün keçərlidir deyil, bütün seçkilər üçün eyni dərəcədə əhəmiyyətlidir.

Lalə Mehralı

Fikrimcə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı çox güclü idi. Üç saatdan artıq Azərbaycan dövlətinin başçısı müxtəlif ölkələrin KİV nümayəndələrinin suallarını cavablandırıb. Media forumu bəzi ölkələrin mətbuatında Azərbaycan Respublikası ilə bağlı mütəmadi olaraq müşahidə olunan dezinformasiya siyasəti fonunda müxtəlif dövlətlərin nümayəndələri üçün real Azərbaycanı, onun fikrini, aktual problemləri prizmadan görmək və eşitmək fürsətinə çevrildi. onun vizyonundan. Azərbaycan Prezidenti geniş rezonans doğuran və uzun müddət müzakirə olunacaq bir sıra mühüm siyasi bəyanatlar verdi.

Aşağıdakı cəhəti əhəmiyyətli və son dərəcə diqqətəlayiq hesab edirəm. Azərbaycan liderinin cavablandığı ilk sual Rusiya mətbuatının sualı olub. Sual bu və ya digər dərəcədə Azərbaycan-Amerika və Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinə həsr olunmuşdu. İstər bu sualın cavabını, istərsə də prezidentin sonrakı cavablarını təhlil etsək, Qərbə qarşı çoxlu tənqidlərin səsləndirilməsi son dərəcə nəzərə çarpmır. Bir də ki, ABŞ, demokrmlar dövründə həmişə, indi olduğu kimi, Azərbaycana qarşı ədalətsiz addımlar atıb. ABŞ-in Azərbaycana qarşı dəfələrlə sanksiyalar tətbiq etməsi. Baxmayaraq ki, Bakı həmişə müstəsna olaraq konstruktiv əməkdaşlığa can atıb. Prezident İlham Əliyevdən ABŞ-in mövqeyinin parlaq təsvirinə bir nümunə: "Lakin sizə ehtiyacınız olmadıqda, onlar sizə nəinki məhəl qoymur, həm də sizə qarşı sanksiyalar tətbiq edirlər. Nə üçün? Suverenliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün bərpası üçün".

Azərbaycan lideri Qərb mediasının onilliklər ərzində Azərbaycana qarşı təbliğat aparması, bunun reallıqla heç bir əlaqəsi olmaması tezisini də səsləndirib. Aİ, prezidentin dediyi kimi, Azərbaycan qazının tedarükünü artırmaq istərdi, amma bu gün infrastrukturun tikintisini maliyyələşdirməyə gələndə əl-qolunu yanına salır. Bundan fərqli olaraq, İlham Əliyevin uzun müddətdir ki, Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlərdə həll olunmamış problemin olmadığını söyləməsi-bu, əlbəttə ki, çox dəyərlidir. Bu isə onu göstərir ki, Moskva ilə Bakı arasındakı münasibətlər sözdə deyil, əməldə mütəfiqlik və strateji qarşılıqlı əlaqələrdir. Bu, sammitin əsas epizodlarından biridir.

Media forumunda səslənən mövzular bu gün Rusiya üçün çox aktualdır. Prezident Əliyevin çıxışı isə suveren Azərbaycana təzyiqli göstərməyə çalışanların hamısına növbəti mesaj oldu- buna nail olmayacaqlar. İlham Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycan özünün müasir tarixinin lap əvvəlindən 90-cı illərdən suveren siyasət yeritmək və heç bir "böyük qardaşdan" asılı olmamaq istiqamətini götürüb. Amma hamı bu yolu seçməyib.

Prezident Əliyev qeyd edib ki, bu gün Azərbaycanın istənilən xarici siyasət uğuru dezinformasiya dalğası və bu uğuru nəinki inkar etmək, hətta onu ləkələmək cəhdləri ilə müşayiət olunur. Bu yaxınlarda bu, Azərbaycanın öz ərazilərini Ermənistanın işğalından geri qaytarılmasına və noyabrda keçiriləcək COP29 iqlim konfransına aiddir. Və siyahı davam edir. İlham Əliyev qeyd edib ki, əgər əvvəllər ölkəni ləkələmək cəhdləri Azərbaycan hakimiyyətini narahat edirdisə, indi bunu sakitliklə qarşılayırlar. Və belə bir yanaşma tətbiq olunmayanda çox təəccüblənirlər. Burada deyə bilərik ki, Azərbaycanda sabitliyi pozmaq, onu özlərinin iradəsinə tabe etmək cəhdləri həmişə olub, var və olacaq. Qərb Rusiya ilə də eyni şeyi etməyə çalışıb və etməyə çalışır. Amma bu, işləmir.

Azərbaycan Rusiya üçün də vacib olan başqa bir mövzu üzərində ardıcıl işləyir. Bu, neokolonializmlə mübarizədir. Forumda Azərbaycan rəhbərinə də bu barədə sual verilib. Və mənə elə gəlir ki, prezidentin "bu, Fransa və digər Qərb dövlətlərinin zülm etdiyi xalqlar üçün ədalət mübarizəsidir" deyə cavabı da çox önəmlidir. Və müxtəlif beynəlxalq strukturlarda Parisin antiazərbaycan fəaliyyətinə cavabdır. Bu ölkələrin Azərbay-

İqor Korotçenko: "Azərbaycan prezidenti Şuşadan dünya liderlərinə mühüm mesajlar göndərib"

canı öyrətməyə mənəvi haqqı yoxdur. Paris, insanların səsvermə və digər hüquqlarından məhrum olduğu, dənizlərdəki əraziləri elan etdiyi bir sıra ada dövlətlərini əsarətdə saxlamaqda davam edir. Bu müstəmləkəsizləşdirmə işi ictimai diqqət və dəstək tələb edir. Əminəm ki, Azərbaycan bu mövzunu və vəzifəni müasir dünyanın ən mühüm problemlərindən birinə çevirə bilər.

İlham Əliyevin Şuşa Qlobal Media Forumunda çıxışı bunu bir daha göstərdi. Bu gün çoxqütblü dünya quruculuğu çərçivəsində bunda maraqlı olan dövlətlər arasında sağlam, praqmatik münasibətlər dövrü, vicdanlı tərəfdaşlıq dövrü gəlir. Azərbaycan Respublikası isə bu prosesdə fəal iştirak edir. Və münasibətlərdə bu dürüstlüyün tərəfdarıdır. Və bu prosesdə liderlərdən biridir. İndi Azərbaycan əsl müstəqil dövlət kimi səsi daha da yüksəlir.

Deyə bilərəm ki, Azərbaycanda hakimiyyətin davamlılığının qorunub saxlanması bir dövlət kimi Azərbaycan üçün sevindirici faktor oldu. Eyni zamanda, dövlətin əldə etdiyi nailiyyətlərin çoxu onun hazırkı rəhbərinin şəxsi keyfiyyətlərindən asılıdır. Müasir Qərb elitasına nəzər salsaq, əsl siyasətçilərin degenerasiyasını görürük. Lider deyilənlər əlcək kimi dəyişirlər. Artıq Uinston Çörçills, Konrad Adenauers, Şarl de Qolli, Corc Pompidu yoxdur. Böyük Qərb şəxsiyyətlərinin dövrü geridə qaldı və biz qısamüddətli makronları görürük. Fransa bu cür siyasi liderliklə pisləşir. Bunu bir çox dövlətlər haqqında demək olar. Bütün bunların fonunda və mən bunu deməkdən çəkinmirəm- İlham Əliyev çox güclü və parlaq liderdir. Çox güclü insanlar Azərbaycana əməkdaşlıq etmək istəyirlər. Buna misal olaraq iki lider arasında şəxsi görüş çərçivəsində Azərbaycan və Çin arasında bu yaxınlarda strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməni göstərmək olar. Çünki hamı mükəmməl başa düşür ki, (bu, Qərbdə çoxları üçün xəşnə gəlir, amma buna həzmliyərlər) Azərbaycanın müasir dünyada rolu artır. Prezidentin müdrik, kalibrənmiş siyasəti sayəsində böyüyür. Azərbaycanın ustalıqla diplomatiya və hərbi sənət yolu ilə öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi sayəsində. Qlobal enerji təhlükəsizliyi məsələsində rolu artırmaq. Şuşa Qlobal Media Forumunda isə İlham Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycan

enerji sektorunda yüksək liqaya çıxmaq niyyətindədir.

Bugünkü Azərbaycanın uğuru təkəcə Bakının hazırkı dünya gündəminə baxışının nəticəsi deyil, həm də onun təşəbbüskarıdır. Strateji proqnozlaşdırma, sonradan qlobal dünya tendensiyalarına çevrilən təşəbbüslər əsasında gələcəyin proqnozlaşdırılması Azərbaycan Prezidentinin güclü cəhətidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Şuşada keçirilən media forumunun platformasından dünyaya trendə çevriləcək və çevrilməkdə olan, bir çox sahələrdə gələcək inkişafı müəyyən mənada müəyyən edəcək mühüm mesajlar verdi.

Neokolonializmlə mübarizədən əlavə, Azərbaycan COP29 konfransı ərəfəsində iqlim gündəmini təbliğ edir. Azərbaycan öz iqlim gündəliyində yeni yanaşmalar və yeni mənalı formalaşdırmaq niyyətindədir. İlham Əliyev media forumunda qeyd edib: Azərbaycan iqlim konfransının həmrəylik tədbirinə çevrilməsinə çalışır. Ona görə də Azərbaycan belə bir addım, sülh addımı kimi Ermənistan tərəfini Bakıda keçiriləcək konfransa dəvət etdi. Çünki qarşıdan gələn konfransın məntiqi Azərbaycan hakimiyyətinin də gördüyü kimi, münaqişə tərəfləri də daxil olmaqla, körpülər qurmaqdır.

Həmçinin Şuşa Qlobal Media Forumu çərçivəsində Prezident İlham Əliyev dərin saxtakarlıqlar və əvəzlənmiş reallıq təhlükəsindən danışdı. Və mahiyyətə dünyaya xəbərdarlıq etdi ki, süni intellektlə "oyunlar" çox təhlükəlidir. Bu isə siyasi alət kimi istifadə oluna biləcək yeni təhlükədir. Prezidentin sözlərinə görə, süni intellekt düzgün qaydada tənzimlənməyə, bu, qlobal dünya müharibəsinə səbəb ola bilər. Beləliklə, İlham Əliyev indi süni intellektlə işləmək üçün standartların işlənib hazırlanmasının zəruriliyinə çağırdı.

- Dediğiniz kimi, Azərbaycan sülh üçün yeni addım kimi Ermənistan tərəfini COP29-a dəvət etdi. Eyni zamanda, Əliyev media forumunda qeyd edib ki, Ermənistanın baş naziri bu yaxınlarda Britaniyada onunla danışıqlardan imtina edib... Sizcə, İrəvanın belə addım atmasının səbəbi nədir?

- Təbii ki, media forumunda Azərbaycan prezidenti Ermənistan-Azərbaycan prosesindəki vəziyyəti burada iştirak edənlərə izah etdi. Sülh sazişinin imzalanması üçün Ermənistanın ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı sorğu göndərməsinə razılıq verməsi lazımdır. Həmçinin Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını Konstitusiyasından çıxarmalıdır. Onda Bakı hesab edəcək ki, Ermənistan Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından əl çəkib.

Paşinyan qərar verməkdə azad deyil. Siyasi saatlarını tutuşdurduğu ABŞ, Fransa, Aİ var. Ermənistanın baş nazirinin Britaniyada Azərbaycan prezidenti ilə görüşməkdən imtina etməsi İrəvandan açıq demarşdır. Xüsusən də bundan sonra Ermənistan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Kəlbəcərdəki mövqelərini atəşə tutması "dış" göstərmək cəhətidir. Bu, təsadüfi deyil, düşünülmüş siyasətdir. Görüşdən imtina həm də Ermənistan Müdafiə Nazirliyində Pentaqonun nümayəndəsinin ofisinin görünməsi fonunda baş verib. Ölkə ilə Qərbi yaxınlaşdırmağın sırf Ukrayna yolu. Ehtimal etmək olar ki, Fransa Müdafiə Nazirliyinin Xarici Təhlükəsizlik Baş İdarəsi və ABŞ Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi Ermənistanın Xarici Kəşfiyyat Xidmətində öz nümayəndəliklərini açıb. Biz Ermənistanın Qərbə üz tutduğunu görməkdə davam edirik. Görünən odur ki, Qərb oyunları çərçivəsində Azərbaycanla sülh prosesində vaxtaşırı dayanmaq, onu əsəbləşdirmək, xarici oyunçuların situasiya üzərində müəyyən təsir rıçaqları yaratmaq üçün razılaşma var.

ABŞ Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması mərhələsində özünü vəsitaçi kimi göstərmək istəyir. Lakin onlar tək-cə siyasi uğur qazanmaq istəyirlər, həm də Azərbaycan və Ermənistan arasında regional kommunikasiyalara nəzarət etmək istəyirlər. Qərb istəyir ki, Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin öz hissəsinə- Sərhəd Xidmətinə və gömrük orqanlarına nəzarət etsin. Nə üçün? O zaman İrəvan ABŞ və Aİ-nin manipulyasiya obyektinə kimi, onların tələbi ilə dəhliz iş rejimini həmişə dəyişə bilər- əlverişli vəziyyətdən ticarət-iqtisadi, nəqliyyat və logistika daşımalarının tam bloklaşmasınadək. Onlar Azərbaycanı İrəvanın, daha dəqiq desək, Qərbin "xoş niyyətindən" asılı vəziyyətə salmaq istəyirlər.

Baxmayaraq ki, Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin 9-10 noyabr 2020-ci il tarixli Üçtərəfli Bəyanatının 9-cu bəndində Paşinyan özünü Azərbaycanın əsas hissəsinə onun anklavı- Naxçıvanla birləşdirəcək dəhlizin ekstraterritorial statusu ilə bağlı öhdəlik götürdüyünü bildirir. Və Rusiya FSB-nin sərhəd xidməti dəhlizə nəzarət etməlidir. Təbii ki, Qərbin buna ehtiyacı yoxdur.

Göründüyü kimi, bu böyük oyunun tərkib hissəsi kimi Qərb sülh müqaviləsinə dayanırmağa çalışır. Çalışın ki, Azərbaycan müəyyən problemlərin həllində daha çevik olsun. Ermənistanla hücum sinifli silahların tedarükü hazırlanır və həyata keçirilir. Məncə, Bakı öz qaz və neft kəmərlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə xüsusi diqqət yetirməlidir.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Okampo və ermənilərin COP29 hazırlığı

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin keçmiş prokuroru erməniləri COP29-a qarşı media kampaniyasına başlamağa çağırır

Yazının girişində "əsrin qəhrəmanı" Luis Moreni Okampo barədə kiçik bir haşiyyə çıxmaq istədim. Yeni Okampo kimdir, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin birinci prokuroru təyin edilməzdən əvvəl karyerasında hansı döngələr olub. Niyə biz buradan başladığ, sualına da aydınlıq gətirməyə çalışacağıq. Həm də tam aydın olacaq ki, işğalçı Ermənistan ötən 25 il ərzində işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarını niyə tərk etmədi, çağırışlara, danışıqlara niyə adekvat cavab vermədi? Əvəzinə, erməni lobbisinin ələ aldığı dünyaca tanınmış, amma beynəlxalq qurumların çəti-ri altında gizlənən, canavar xislətli, pul, var-dövlət müqabilində anasını satmağa hazır olanlarla işbirliyinə bu gün də gedirlər. Onların adından, nüfuzundan, titullarından istifadə etməklə yalana doğru donu geyindirməyə çalışan ermənilər Azərbaycan torpaqlarını 30 il işğalda saxladıklarını da unutdurmağa çalışırlar

Argentina vətəndaşı olan Luis Moreno Okampo 2003-cü ilin aprelində Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin (BCM) ilk prokuroru seçilib və 16 iyun 2003-cü ildə vəzifəsinin icrasına başlayıb. Doqquz illik səlahiyyət müddəti başa çatdıqdan sonra o, 5 iyun 2012-ci ildə vəzifəsini tərk edib və onu Qambiyalı vəkil Fatou Bensouda əvəz edib. BCM-dən ayrıldıqdan sonra Okampo fərdi şəkildə fəaliyyət göstərib. 2015-ci ildə onun müştərisi Xəlifə Haftarla əlaqələri olan liviyalı iş adamı Həsən Tatanaki olub. Tatanaki Okampo ilə üç illik 3 milyon dollarlıq konsaltinq müqaviləsi imzalayıb və 750 min dollar ödəyib. Okamponun Tatanaki ilə əməkdaşlığı etik pozuntulara görə tənqidlərə məruz qalıb. Məlum olub ki, BCM-in bəzi rəsmiləri ilə əlaqəyə girən Okampo müştərilərinin rəqibləri barədə məxfi məlumatları qanunsuz əldə edib. Həmin məlumatlardan istifadə etməklə Okampo müştərisini cinayət təqibindən qurtara bilib. Bundan başqa BCM prokuroru vəzifəsində işlədiyi dövrdə Okampo və onun həyat yoldaşının Karib dənizi hövzəsindəki offşor şirkətlərində külli miqdarda vəsait saxladığı məlum oldu. Okampo offşor şirkətlərinin qanunsuz olmadığını və Argentina banklarına etibar etmədiyi üçün orada pul saxladığını bildirsə də onun əməllərində cinayət tərkibli hallar olduğu təsdiqlənib. Amma Okamponun həbsi mümkün olmayıb, hansısa gizli əllər onun məsuliyyətdən son anda qurtara bilib.

İndi isə keçək əsas mətləbə. Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin keçmiş baş prokuroru Luis Moreno Okampo bütün dünyadakı ermənilərdən nə istəyir? Daha doğrusu onları beynəlxalq tədbir ərəfəsində dünya miqyasında nələrin edilməsinin vacibliyini anladır. Dünya ermənilə-

rini "birləşməyə və noyabrda Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə 29-cu Konfransına (COP29) qarşı media kampaniyasına başlamağa" çağırır. Okampo xüsusilə media kampaniyası zamanı #COP29 və #StopGreenwashGenocide, #FreeArmenianHostages və ya #FreePoliticalPrisoners həşteqlərindən istifadə etməyi təklif edib. Erməni icma liderləri və vətəndaş cəmiyyəti fəalları bu prinsipləri həyata keçirmək üçün jurnalistlərdən tutmuş iqlim fəallarına qədər dünya ictimaiyyətini səfərbər etməlidir.

Okampo ermənilərə xitabən: "Müasir texnologiya ilə siz öz səsini gücləndirə və İqlim Dəyişikliyi və Soyqırım Konvensiyalarına uyğunluğu təmin edə bilərsiniz, mən riyakarlığa qarşı vətəndaş hərəkatı ideyasını dəstəkləyirəm və həqiqətən dinc COP29 tələb edirəm. İlk addımımız qlobal erməni icmasını birləşdirmək və #COP29 və #StopGreenwashGenocide hashtaglarından istifadə edərək media şirkəti yaratmaqdır və siz həmçinin #FreeArmenianHostages və ya #FreePoliticalPrisoners əlavə edə bilərsiniz".

BCM-nin keçmiş Baş Prokuroru əmin olduğunu bildirib ki, bu həşteqlərdən istifadə edən gündəlik sosial media yazıları impuls yaradacaq, digər icmaları, xüsusən də aparıcı medianın diqqətini cəlb edəcək. Bu koordinasiya kampaniyası COP29-da iştirak edən jurnalistləri, nümayəndələri və QHT-ləri "erməni girovlar və siyasi məhbuslar"la bağlı Azərbaycandan cavab axtarmağa məcbur edəcək:

"Məqsəd aydındır: COP29 erməni girovlarının və siyasi məhbusların azad edilməsi ilə əlamətdar olan həqiqətən sülhü simvollaşdıracaq. Hazır olun, erməni icmaları, həqiqətən dinc COP29 iyulun 23-də başlayacaq. Sizin bu transformativ hərəkata rəhbərlik etmək üçün fədakarlıq, imkan və qətiyyət var. Qlobal icmaları birləşdirərək, siz əmin ola bilərsiniz ki, COP29 təkə iqlim dəyişikliyi ilə bağlı deyil, həm də insan haqları və ədalət haqqındadır, artıq mübarizəyə rəhbərlik etmək vaxtıdır. Paylaşın, şərh verin və səsizdən istifadə edin.

"Mən və bir çox başqaları sizin ardınca gedəcəyik" deyən Okampo bütün dünya ermənilərinə müraciət edərək məktubunda xüsusilə ermənilərin tarixinə toxunub: "Siz, 1915-ci il soyqırımının külündən yenidən doğulmuşunuz, bu isə dözümlülüyün və sönməz insanlıq ruhunun sübutudur. Bu gün sizin dünya səhnəsində ədalət və həqiqətə naminə çıxış etmək üçün unikal imkanınız var. Siz Dağlıq Qarabağda ermənilərə qarşı vəhşiliklər törədən, eyni zamanda ölkəsini qlobal iqlim müzakirələrində lider kimi mövqeləndirən Prezident İlham Əliyevi ifşa edə bilərsiniz. Bu ilin noyabrında Azərbaycanda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyası (COP29) bu ciddi ədalətsizliklərə işıq salmaq üçün unikal imkan yaradır".

Ermənilərə çağırış edən Okampo qeyd edib ki, "bütün dünyaya səpələnmiş halda təkə öz xalqınızı və torpağınızı de-

yil, həm də ədalətin daha geniş maraqlarını qorumaq və ətraf mühitin bütövlüyü üçün unikal imkanınız var. Atalarınız sizə əzmkarlığı öyrədib - "mübarizəni dayandırdığımız günü itirəcəyik". Sizin qlobal hərəkata rəhbərlik etmək və dövrümüzün ən aktual problemlərindən ikisini həll etmək üçün digər maraqlı icmaları cəlb etmək imkanınız var: iqlim dəyişikliyi və soyqırım". BCM-nin keçmiş baş prokuroru qeyd edib ki, "onun üçün iqlim dəyişikliyi ilə soyqırımı təkbədlənməzdir. Hər ikisi beynəlxalq konvensiyalarla tənzimlənir və təəssüf ki, zəif icra olunur".

Məqalədə Okamponun fikirlərinə ona görə yer verdik və ona görə bəzi məqamları olduğu kimi dərc etdik ki, keçmiş prokuror özünü tam ifşa edə bilsin. Okampo guya hüquqşünasdır, amma həm də beynəlxalq qanunlar üzərində oynayan, manipulyasiya edən yaramazın ta kəndisidir. O Ermənistanla Azərbaycan arasında davam edən 30 illik münaqişənin və iki müharibənin ayrı-ayrı epizodlarını götürərək erməniləri zərərkəmiş kimi təqdim etməyə çalışır. Ermənilərin Qarabağı tərk etməsindən danışıq, amma təfsilata varmaq istəmir. Azərbaycanın tarixi torpaqlarına ermənilərin məskunlaşmasından yazmır, bir az da irəli getsək, ermənilərin Azərbaycan torpaqlarını işğal edərkən burada yaşayan bir milyona yaxın azərbaycanlının necə və hansı dəhşətlərə, vandalizmə, vəhşiliklərə məruz qoyulduğundan bir kəlmə də danışıq.

Ardı səh. 6

Okampo və ermənilərin COP29 hazırlığı

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin keçmiş prokuroru erməniləri COP29-a qarşı media kampaniyasına başlamağa çağırır

Əvvəli səh. 5

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsində "ədalət axtaran" bir prokurorun ermənilərin Xocalıda, Kərkicahanda, Cəmillidə, Kosalarda, Meşəlində, Ağdabanda, Kəlbəcərdə törətdiyi soyqırımından xəbəri varmı görəsən? Varsa, danışmırsa bu bir günahdır, həm də cinayətdir, yox əgər xəbəri yoxdursa, onda Okamponun ortaya atılması, məsələni hansısa platformaya daşımaq istəyi onun özünü yandırma bilər. Qarabağ məsələsinə ya bütöv şəkildə baxılmalı, baş verən hadisələr barəsində ayrışdıqçılıq etmədən danışılmalı, yada çəkilib öz "ipinin yanında" durulmalı. Ermənilərin Qarabağdan könüllü şəkildə köçməsi ilə, azərbaycanlıların qovulması arasında fərqi Okampo görmürsə, ya da görmək istəmirsə, onun yadına "ip" məsələsini salmaq lazımdır.

Okampo 2023-cü ildə "Qarabağda baş verənləri "təhlükə nümunəsi" kimi təqdim etməyə çalışır. Hətta bir az da uzağa gedərək, hadisəyə "soyqırımı" donu geydirməyə cəhd edir. Diqqət edin, Okampo Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Ermənistanın işğalçı ordusu ərazilərimizi könüllü tərk etməsələr, biz onları iti qovan kimi qovacağıq" ifadəsini "Etnik ermənilər torpaqlarımızı könüllü tərk etməsələr, biz onları it kimi qovacağıq və bunu edirik" kimi təhrif edib. Bu, əslində Azərbaycanın keçmiş prokuror barədə Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsində cinayət işinin açılması üçün yetərlidir. Azərbaycan Prezidentinin söylədikləri çap və elektron, eyni zamanda vizual medianın yaddaşında qalıb. Okampo həmin çıxışa təkrarən baxsa, həqiqəti görə, eşidə və duya bilər.

Gələk, yazının sonuna, Okamponun məqsədi nədir, sualına. Keçmiş prokuror bunu müraciətində gizlətmir: "Dağlıq Qarabağın 23 sakininin Bakı həbsxanasında qanunsuz saxlanması Qarabağa qayıtmağa cəhd edə biləcək digər ermənilər üçün ciddi xəbərdarlıqdır. Azərbaycanın COP29-a qədər atəşkəs təklifi erməni girovlarının olduğu müddətdə mümkün deyil, siyasi məhbuslar ilkin şərt olmadan azad edilməyəcəklər".

V.VƏLİYEV

Ermənistanın prezidenti, xocalılı uşaq və qadınların, ahıl və yaşlıların qatili, soyqırımının təşkilatçısı və icraçısı Sarkisyanla...

Okampo kimdir, onu ermənilərlə nə birləşdirir? Fotolara diqqət!!!

Okampo Ermənistanda...

Ermənistanın prezidenti, xocalılı uşaq və qadınların, ahıl və yaşlıların qatili, soyqırımının təşkilatçısı və icraçısı Sarkisyanla...

Okampo Ermənistan səfirliyində erməni ordeninin təqdimmə mərasimində...

Erməni katalikosun xeyir-duasını alır...

Separatçılarla onlayn görüşdə...

P.S. Ermənistan və erməni lobbisi ilə bu qədər yaxın olan bir "prokuror" ədalətli ola bilermi?

Çin ilə Azərbaycan arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında sənədin imzalanması Pekinin mədəni xarici siyasət strategiyasının məntiqinə və xüsusiyyətlərinə tam uyğundur. Bu fikirləri AZƏRTAC-la Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Diplomatik Akademiyasının Aktual Beynəlxalq Problemlər İnstitutunun (IAMP) eksperti Vladimir Nejdanov bölüşüb.

Onun sözlərinə görə, Çin ilə digər xarici ölkələr arasında müxtəlif növ tərəfdaşlıq münasibətlərinin yaranması unikal bir hadisə deyil. Bu gün Çin strateji tərəfdaşlıq, koordinasiya, əməkdaşlıq kontekstində fəal siyasət yürüdür. Pekinin onlarla belə xüsusi tərəfdaşlıq növü var.

Agentliyin həmsöhbəti deyib: "Bakı ilə Pekin arasında tərəfdaşlığın xüsusiyyətləri nədən xəbər verir? Əvvəla, həmin tərəfdaşlıq Çin tərəfindən beynəlxalq əlaqələrin qurulmasının əsas və alternativsiz yolu kimi qəbul edilir. Pekinin müasir xarici siyasət paradigması vurğulayır ki, dövlətlər arasında münasibətlər qarşılıqlı faydalı, yəni onların "qazan-qazan" adlandırıldıqları əsaslarda olmalıdır. Bu baxımdan, müxtəlif tərəfdaşlıq növlərinin mövcudluğu Çinin dialoq istəyi, münasibətlərin inkişafı, praq-

Rusiyalı ekspert: Azərbaycanın "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü çərçivəsində əhəmiyyəti artacaq

matik faydaların gücləndirilməsi ilə bağlı yanaşmasını nümayiş etdirir".

V.Nejdanov Çinin Cənubi Qafqazın konkret bir ölkəsi ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsində maraqlı olmasının səbəblərindən danışarkən, diqqəti Pekinin "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünə yönəldib.

Ekspert vurğulayıb: "Xüsusi olaraq xatırlamaq lazımdır ki, bir müddət əvvəl böyük bir layihə - Bakı-Tbilisi-Qars marşrutu heyata keçirilib.

2022-ci ilin aprelində Çin Sian şəhərindən yük qatarlarını prinsipinə yeni, əvvəllər mövcud olmayan marşrut üzrə - Qazaxıstan, Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya, Macarıstan, Slovakiya, Çexiya vasitəsilə tranzitlə Almaniyaya göndərməyə başladı. Gələcəkdə isə Bakı-Tbilisi-Qars marşrutunun bu layihəyə inteqrasiyası gözlənilir. Azərbaycanın burada Çinin strateji tərəfdaşı kimi əhəmiyyətinin birinci məqamı budur. Onu da unutmaq ki, Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu üzrə daşımaların həcmi getdikcə çoxalır. Yəni, "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü çərçivəsində Azərbaycanın rolu artır".

Ekspert müsahibənin sonunda deyib: "Eyni zamanda, Gürcüstan, Azərbaycan, Türkiyə və Qazaxıstan arasında tranzit potensialının yaxşılaşdırılması və global ticarət şəbəkəsinə inteqrasiya istiqamətində səy göstərməyə razılıq verən Bəyannamə imzalanıb. Son 2-3 ildə biz "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü çərçivə-

sində Azərbaycanın tranzit ölkə qismində əhəmiyyətinin artmasını müşahidə edirik. Bu əhəmiyyət daha da artacaq. Azərbaycan və Çin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə məhz qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq fonunda çatıblar".

Bu yaxınlarda, iyulun 3-də Azərbaycan və Çin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində strateji tərəfdaşlığa dair Birgə Bəyannamə qəbul ediblər. Bu sənəddə qeyd edilir ki, Bakı və Pekin siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirmək, beynəlxalq məsələlərdə əlaqələri gücləndirmək, iki ölkənin ümumi maraqlarını birgə qorumaq, birlikdə regional və global sülh, sabitlik və inkişafa töhfə vermək barədə razılığa gəliblər. Bəyannamədə, həmçinin vurğulanır ki, Azərbaycan və Çin birini prioritet və etibarlı tərəfdaş hesab edir və xarici amillərdən asılı olmayaraq, ikitərəfli münasibətlərə dair siyasəti müstəqil şəkildə müəyyən edirlər.

Turizm insanların səyahətlərinin təşkilinə, onların mənəvi rahatlığına xidmət etməklə bərabər, maarifləndirmək, dünyagörüşünün inkişafı baxımından da əhəmiyyət kəsb edən bir sahədir. Azərbaycanda turizmin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, turizmin inkişafına dair dövlət proqramlarının icrasının məntiqi nəticəsi olaraq Azərbaycan turizm sahəsində böyük uğurlar qazanmışdır. Bu sahədə dövlətin apardığı siyasət turizmin inkişafına güclü təkan verir və Azərbaycanda turizm sektoru sürətlə inkişaf etməkdədir. İnşa olunan otellər, yüksək standartlara uyğun xidmətin göstərilməsi diqqətdədir. Bu baxımdan turizm-ekskursiya işinin təşkilində bələdçilərin, bələdçi-tərcüməçilərin rolunu ayrıca qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanda turizm imkanlarının genişləndirilməsi, yeni turizm marşrutlarının açılması, qış turizminin inkişaf etdirilməsi ölkəmizdə turizmin inkişafı üçün əlverişli şəraitin olduğunu göstərir. 2023-cü ildə Azərbaycan 2.1 milyon xarici ziyarətçi qəbul edib. Cari ilin ilk 6 ayında isə ölkəmizə 1.2 milyon əcnəbi gəlib, bu da keçən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 34 faiz artım deməkdir. Daxili turizm 2022-ci ildə bərpa olunub və 5.2 milyon ölkə vətəndaşı ölkə daxilində turizm məqsədli səfərlər edib, bu da 2019-cu il səviyyəsindən 20 faiz çoxdur. 2023-cü ildə turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə sektorunda 2.7 milyard manat ÜDM istehsal olunub ki, bu da 2022-ci illə müqayisədə 22 faiz artım deməkdir. Ümumilikdə, turizm sektorunun iqtisadiyyatda payı pandemiya-dan əvvəlki səviyyəyə, yəni 2.4 faizə çatıb.

"MİNLƏRLƏ İNSAN HƏR GÜN, XÜSUSİLƏ YAZ-YAY MÖVSÜMLƏRİNDƏ GÖYGÖL GÖLÜNƏ GƏLİR"

Azərbaycanın hər bir guşəsində geniş imkanlar yaradılıb. Ölkəmizin cənub bölgəsinin də əsrarəngiz təbiəti var. Zümrüd meşələri, bulaqları, laləli yamaqları, yarpızlı dərələri diqqəti cəlb edir. Buradakı turizm istirahət mərkəzləri olan "Çənlibel", "Təbəssüm", "Meşəbəyi", "Ağgöl", "Qala" və s. istər yayda, istərsə də qışda turistlərin üzünə açıqdır. Lerik ölkəmizdə turizm diyarı, uzunömürlülər məskəni kimi tanınır. Son illər Lerik-Kəlvəz, Noda-Şingədulan-Xanagah, Piran-Hamarat-Vijaker yollarının istifadəyə verilməsi diyarada yeni turizm mərkəzlərinin açılmasına səbəb olub. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "Göygöl, Masallı və Lerik rayonlarının turizm potensialı çox zəngindir və bu rayonların füsunkar təbiəti bizim böyük sərvətimizdir - meşələr, dağlar, bulaqlar, çaylar, şaləələr". Cənab Prezident bu rayonların sözün əsl mənasında, turizm mərkəzinə çevrilməsinin əsas vəzifələrdən biri olduğunu qeyd edib: "Son illərdə bir çox işlər görüldü. Mən dəfələrlə Göygöl, Lerik və Masallı rayonlarında olarkən, o cümlədən bu məsələ ilə də maraqlanırdım və öz tövsiyələrimi verirdim: "Bilirəm ki, bu rayonlarda müasir istirahət zonaları, otel kompleksləri inşa edilib və əlbəttə ki, bu proses daha geniş vüsət almalıdır. Mən əvvəlki illərdə, müharibədən əvvəlki illərdə də maraqlanırdım ki, nə üçün Göygöl gölümüzə, bizim təbii sərvətimiz insanları yaxınlığına, yaxud da ki, gəlişi mümkün deyil. Bunu onunla əsaslandırırıdılar ki, təmas xəttinə yaxın olan ərazidir. Ondan sonra araşdırmağa başladım və gördük ki, Göygöl gölü turizm obyektinə kimi və bu gölün ekoloji vəziyyəti, ekosistemi qorunmaq şərti ilə açıla bilər və bunu da etdik. İndi minlərlə insan hər gün, xüsusilə yaz-yay mövsümlərində Göygöl gölünə gəlir, bu gözəl mənzərəni seyr edir, xüsusilə Vətən müharibəsindən sonra ki, artıq biz düşməni torpaqlarımızdan qovduq".

TURİZMİN QLOBALLAŞMASI MÜASİR DÖVRÜN REALLIĞIDIR

Vurğulayaq ki, dağ gölü olan Göygöl Azərbaycanın ən gözəl və ecazkar təbii su hövzəsidir. Göygöl Gəncə şəhərindən 25 kilometr cənubda eyniadlı rayonda, Murovdağın şimal

Rəqabətə davamlı zəngin turizm məkanı

Turizm sektorunun iqtisadiyyatda payı pandemiya-dan əvvəlki səviyyəyə, yəni 2.4 faizə çatıb

ətəklərində dəniz səviyyəsindən 1500 metr-dən çox yüksəklikdə yerləşir. Bu göl 1139-cu ildə Gəncə şəhəri yaxınlığında baş vermiş dağıdıcı zəlzələdən sonra Kəpəz dağının dağılan zirvəsinin Ağsu çayının qarşısını kəsməsi nəticəsində yaranıb. Yaranan şəffaf sulu hövzə Göygöl adlandırılıb. Buranın nadir təbiətini, flora və faunasını qorumaq üçün 1965-ci ildə Göygöl Dövlət Təbiət Qoruğu yenidən təşkil edilib. Göygölün şimal sahilində və onun ətrafı populyar istirahət zonasıdır. Bu yerlərin havasının tənəffüs yolları və əsəb sistemi xəstəliklərindən əziyyət çəkənlər üçün müalicəvi əhəmiyyəti olduğu hesab edilir. Gölün ətrafında yay mövsümündə turistlərin sevimli məkanı olan, müxtəlif turist bazaları, istirahət evləri, pansionatların olduğu Hacıkənd kurort zonası yerləşir. Bir neçə turist marşrutu da bu yerlərdən keçir.

"Əlbəttə ki, bu gözəl yerin turizm üçün çox böyük əhəmiyyəti var", - deyər Prezident bildirib: "Digər rayonlarda da turizm potensialı çox zəngindir. Vaxtilə Lənkəran-Lerik yolu bərbad vəziyyətdə olduğu üçün Lerik rayonuna demək olar ki, turizm axını yox idi. Mənim göstərişimlə yol əsaslı şəkildə təmir olundu, yenidən quruldu".

Etiraf edək ki, turizmin qloballaşması müasir dövrün reallığıdır. Turizmin təşkilinə üstünlük verən ölkələr dünyanı tam şəkildə qəbul edir, onun hər yerində sülhün, əmin-amanlığın qorunmasına çalışırlar. Çünki müharibələr, münafiqşələr, terror hadisələri turizmin inkişafına mane olan ən başlıca amillərdir. Bu gün ölkəmizdəki sabitlik, əmin-amanlıq turizmin də inkişafında önəmli faktordur.

Reallıqlar göstərir ki, müasir dövrümüzdə Azərbaycanın turizm ölkəsinə çevrilməsi və dünya arenasında öz sözünü deməsi üçün böyük potensialı vardır. Zəngin təbii sərvətləri, qədim tarixi və memarlıq abidələri, özünəməxsus mentaliteti, əlverişli ictimai coğrafi mövqeyi, eləcə də Xəzərin sahil zonaları turizmin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

ƏCNƏBİ TURİSTLƏRİN SAYINDA 65,1 FAİZ ARTIM QEYDƏ ALINIB

Bu gün turizm sektoru Qəbələ rayonunda iqtisadiyyatın ən əlverişli sahəsi olmaqla kiçik və orta sahibkarlıq üçün möhkəm baza yaradır, yeni iş yerlərinin açılmasına kömək edir, regionun infrastrukturunun formalaşdırılma-

sında mühüm rol oynayır. Ümummilli Lider Heydər Əliyev hələ 2002-ci ildə Qəbələ rayonunda səfərdə olarkən bu diyarın gözəlliyinə meftun olduğunu bildirib və Qəbələ gecələrini İsveçrə gecələrinə bənzətmişdi. Bu gün Ümummilli Lider Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasətinin nəticəsidir ki, ölkəmizin hər bir bölgəsi kimi, Qəbələnin də iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edir. Belə vüsətli inkişaf və zəngin turizm potensialı yaxın illərdə Qəbələnin dünyanın əsas turizm mərkəzinə çevriləcəyinə zəmin yaradır.

Azərbaycanın ən gözəl məkanlarından biri olan Qəbələ həm də çoxlu sayda tarixi abidələri, maddi-mədəniyyət nümunələri ilə məşhurdur. Qəbələ Tarix Diyarşünaslıq muzeyində bu diyarın qədimliyini əks etdirən yüzlərlə eksponat, tarixi maddi-mədəniyyət nümunələri Qəbələ haqqında tam təəssürat yaradır.

Qədim Qəbələnin maddi-mədəniyyət nümunələri ilə yanaşı, müasir Qəbələ şəhəri də turistlərin böyük marağına səbəb olur.

Qeyd edək ki, bu ilin yanvar-iyun aylarında Qəbələ rayonundakı hotel və mehmanxana tipli müəssisələrə 44 min 310 nəfər yerli və əcnəbi turist yerləşdirilib. Onların 17 min 641 nəfəri və ya 39,8 faizi Azərbaycan, 26 min 669 nəfəri və ya 60,2 faizi xarici ölkə vətəndaşlarıdır.

Yanvar-iyun aylarında Qəbələnin hotel və mehmanxana tipli müəssisələrinə yerləşdirilən yerli və əcnəbi turistlərin sayı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 8 min 860 nəfər və ya 25 faiz artıb. Altı ayda yerli turistlərin sayı keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 1655 nəfər və ya 8,6 faiz azalsa da, əcnəbi turistlərin sayında 10 min 515 nəfər və ya 65,1 faiz artım qeydə alınıb.

Cari ilin yanvar-iyun aylarında Qəbələyə gələn əcnəbi turistlər arasında Hindistan vətəndaşları üstünlük təşkil edib. Belə ki, altı ayda bu ölkənin 14 min 66 vətəndaşı Qəbələdə olub. Ümumiyyətlə, yanvar-iyun aylarında Qəbələyə Səudiyyə Ərəbistanından 3905, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindən 2168, Küveytdən 1070, Pakistandan 717, Rusiyadan 601, Qətərdən 405, Omandan 384, İsraildən 311, Türkiyədən 195, Bəhreyyədən 160, Böyük Britaniyadan 156, ABŞ-dan isə 98 turist səfər edib. Bundan əlavə, həmin müddətdə Qəbələyə digər ölkələrdən də xeyli sayda əcnəbi turist gəlib.

XANKƏNDİDƏ "QARABAĞ" VƏ "PALACE" HOTELLƏRİ TURİZMİN İNKİŞAFINA TÖHFƏDİR

Bütün bunlarla yanaşı, turizm milli maraqların və iqtisadi inkişafın əsas istiqamətlərindən biridir. Əlbəttə ki, Azərbaycanda turizmin inkişafı məsələsi təkəb sosial-iqtisadi əhəmiyyət kəsb etmir. Çox mürəkkəb məkanda yerləşən ölkəmizin dünyaya daha real şəkildə təqdim edilməsinə də təsirini göstərir. Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərimizdə böyük turizm imkanları var. Kəlbəcərin isti suyu, Şuşanın, Laçının sərin bulaqları və əzəmətli dağları, meşələri. Turizm səfərlərinə gələn xarici ölkə vətəndaşlarına ölkəmizin tarixi və mədəniyyəti, onun mənəvi dəyərləri haqqında geniş məlumatların çatdırılması Azərbaycanın dünya ölkələrinə tanınması baxımından diqqətəlayiqdir. Bütün bu reallıqları nəzərə alaraq Azərbaycan turizmi sistemli şəkildə inkişaf etdirilir.

Füsunkar təbiəti, tarixi-mədəni abidələri ilə tanınan Qarabağda geniş turizm potensialı var. Bu ərazilərin turizm potensialının səmərəli istifadəsi, regionun rəqabət qabiliyyətli turizm məkanına çevrilməsi üçün hərtərəfli tədbirlər görülür. Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Xankəndidə açılışı olan "Qarabağ" və "Palace" hotelləri də turizmin inkişafında böyük rol oynayacaq. "Qarabağ" hoteli ötən əsrin ortalarında istifadəyə verilib. 2023-cü ildə 24 saatlıq antiterror tədbirləri nəticəsində ərazi bütövlüymüzün tam bərpasından sonra Prezident İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, hotelde təmir-bərpa və yenidənqurma işlərinin həyata keçirilməsinə başlanılıb. Yenidənqurma işlərindən sonra bina ilkin görkəminə qaytarılıb. Hotelin keçmiş adı da qaytarılıb və "Qarabağ" adı ilə fəaliyyət göstərir. Müasir səviyyəyə çatdırılan hotelde Xankəndi şəhərinə səfər edəcək qonaqların rahatlığı üçün hər cür şərait yaradılıb. Burada müxtəlif kateqoriyalı otaqlar var. Binada restoran da fəaliyyət göstərəcək. Hotelde işğuzar görüşlər və tədbirlər keçirmək də mümkün olacaq. Əsaslı təmir və bərpadan sonra açılışı olan "Palace" hotelində də qonaqların istirahəti və rahatlığı üçün hər cür şərait var. Müxtəlif tipli 54 otağın olduğu hotelde ən müasir iaşə məkanları yaradılıb. Lobbı, açıq və qapalı terras zonalarından ibarət restoranda 300 qonağı qəbul etmək imkanı olacaq. Hotelin əyləncə və istirahət zonalarında SPA, sauna və qapalı hovuz, idman zalı yaradılıb.

Tarixi Zəfərimizdən sonra Şuşada bərpası başa çatmış və təqdim edilən layihələrdən biri də "Yasəmən" otelidir. XIX əsrin ortalarında Qarabağ memarlıq məktəbinə xas tərzde inşa edilmiş, Şuşa şəhərinin Köçərli küçəsində yerləşən üç yaşayış binası işğal zamanı dağıdılaraq istifadəyə yararsız vəziyyətə salınıb. Heydər Əliyev Fondu ərazidə layihələndirmə işləri apararaq, 2022-ci ilin may ayından etibarən həmin yaşayış binalarının təmir-bərpa işlərinə başlayıb. Bərpa zamanı binalarda təməlbərkitmə işləri görüldü, divarlarda daxili bərkitmə işləri aparılıb. Mərmir düşməsi nəticəsində binanın dağılmış hissələri yenidən tikilib. Sonradan inşa olunmuş əlavə tikililər isə sökülüb. Fond tərəfindən bərpa edilən binalar hazırda otel kimi istifadəyə verilib. "Yasəmən" otelinin eksteryer və interyeri buraya gələnləri orta əsr Şuşasına qaytarır. Qonaqlar otelin heyətində dövrünün üslubuna uyğun salınan bağçada və terrasda dincələ, şəhərin mənzərəsini seyr edə bilərlər. Şuşa işğaldan azad edildikdən sonra şəhərdə qısa müddətdə "Qarabağ", "Xarıbülbul" otelləri, Şuşa Otel-Konqres Mərkəzi Kompleksinin açılışı olub və artıq "Yasəmən" oteli də şəhərin tarixi mənzərəsinə daha bir gözəllik qatmaqla qonaqların istifadəsinə verilib.

Qədim insan məskənlərini görmək, onlarla tanış olmaq hamı üçün maraqlıdır. Azərbaycana gələn hər kəs ölkəmizin tarixini, coğrafi mövqeyini görür. Avropa və Asiya qovşağında yerləşən Azərbaycanın iqlimi, rəngarəng təbii-coğrafi quruluşu bütün il boyu xaricdən turist qəbul etmək imkanına malikdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin bərpası və Böyük Qayıdışın yüksək səviyyədə təmin edilməsi məqsədi ilə ardıcıl işlər görülür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həmin ərazilərə səfər etməsi və bərpa-quruculuq işləri ilə şəxsən maraqlanması, istehsal müəssisələrinin, sosial obyektlərin təmələqoyma, açılış mərasimlərində iştirak etməsi görülməli işlərin sürətini artırmaqda yanaşı, keyfiyyətinin də yüksək olmasından xəbər verir. Hər bir ərazi Baş Plana yenidən qurulur. İşğaldan azad olunan digər ərazilərimiz kimi, Füzulinin də Baş planda buranın yeni bir məkana çevrilməsi üçün görüləcək işlər öz əksini tapıb. 2040-cı ilədək Füzuli şəhərinin inzibati ərazisinin 1943 hektara, əhalisinin 50 min nəfərə çatdırılması nəzərdə tutulur. Müasir standartlara və memarlıq xüsusiyyətlərinə uyğun inşa ediləcək Füzuli işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ən böyük şəhərlərdən biri olacaq. Füzuli şəhərinin dayanıqlı inkişafına, sakinlərin və sahibkarların rifahına töhfə verəcək rəqəmsal həllərdən istifadə etməklə, ənənəvi şəbəkə və xidmətlərin daha səmərəli olmasının təmin edilməsi məqsədilə hazırlanmış "Ağıllı şəhər" konsepsiyası irəliləyib. Şəhərdə rahat və müasir həyat şəraitinin təmin edilməsi üçün orta və azmərtəbəli yaşayış binaları, həyətəyənə torpaq sahələri olan fərdi evlər inşa ediləcək, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, istehsalat müəssisələri, rekreasiya və digər təyinatlı zonalar yaradılacaq. Burada şəhərsalmanın bütün müasir tələblərinə cavab verəcək üç yaşayış kompleksi inşa olunur. Komplekslərdə ümumilikdə 2462 mənzil olacaq. Baş plana əsasən, təxminən 22,5 hektar ərazidə Mərkəzi park yaradılacaq. Parkda istirahət zonaları, botanika bağı, sıx meşə zonası, piknik və idman meydançaları və s. fəaliyyət göstərəcək.

ÖLKƏNİN İQTİSADI QÜDRƏTİNİN GÖSTƏRİCİSİ - AVTOMOBİL YOLLARI

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı və göstərişlərinə əsasən, abadlıq-quruculuq işləri sırasında yolların yenidən qurulması, müasir səviyyəyə çatdırılması istiqamətində çox mühüm layihələr icra olunur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamlar yol infrastrukturunun təzələnməsini daha da sürətləndirir. Təbii ki, avtomobil yolları hər bir ölkənin iqtisadi qüdrətinin göstəricisidir. 2021-ci ilin oktyabrında təməli qoyulan və inşası sürətlə davam edən Ağdam-Füzuli avtomobil yolu Qarabağ iqtisadi rayonu ərazisində icra olunan, işğaldan azad edilmiş rayon və kəndlərin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayacaq layihələrdən biri sayılır. Bərdə-Ağdam avtomobil magistralının davamı olan bu yolun uzunluğu 64,8 kilometrdir. Hazırda-Füzuli-Şuşa avtomobil yolunda işlər davam edir və birinci tunelin açılışı olub.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası layihəsi çərçivəsində Əhmədbəyli-Füzuli-Şuşa avtomobil yolunun tikintisi sürətlə davam etdirilir. Mövcud yolun uzunluğu 101, yeni yolun uzunluğu isə 81,7 kilometrdir. Yeni yol 19,3 kilometr qıscadır. Birinci texniki dərəcəli yolun 4-6 hərəkət zolağı var. Yolboyu müxtəlif diametrlili 194 suötürücü boru, 38 yeraltı keçid, 11 körpü, 7 tunel və 9 viaduk inşa edilir. Körpülərin ümumi uzunluğu 1557 metr, viadukların uzunluğu 1965 metr, tunellərin ümumi uzunluğu isə bir istiqamət üzrə 6450 metrə yaxındır. Yolun tikintisi layihəsi üzrə nəzərdə tutulmuş və ümumi uzunluqları (sağ və sol istiqamət) 12,7 kilometr təşkil edən 7 avtomobil tunelindən 6-sında qazma işləri artıq yekunlaşıb. Hazırda tuneldaxili işlər həyata keçirilir. Əhmədbəyli-Füzuli-Şuşa avtomobil yolu başlanğıcını Hacıqabul-Horadiz-Ağbend-Zəngəzur dəhlizi magistral avtomobil yolundan götürməklə, işğaldan azad edilmiş Füzuli, Xocavənd, Xocalı və Şuşa rayonlarını birləşdirir. Xankəndi-Şuşa-Laçın avtomobil yolunun yenidən qurulması layihəsi üzrə tikinti işləri davam etdirilir. Avtomobil yolunun ümumi uzunluğu 34 kilo-

Böyük Qayıdış: Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yol infrastrukturu

metrdir. İkinci texniki dərəcəli yolda torpaq yatağının eni 15 metr, hərəkət zolağının hər birinin eni isə 3,75 metrdir. Yol üzərində 2 körpü, 4 tunel və suötürücü borular inşa olunacaq. Uzunluğu 440 və 1100 metr olan birinci və üçüncü tunellərin giriş və çıxış portal-larında qazma işləri yerinə yetirilib. Digər iki tuneldə - 540 və 300 metr uzunluqlarındakı ikinci və dördüncü tunellərdə isə işlərə yaxın vaxtda başlanılacaq.

QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZUR İQTİSADI RAYONLARI ƏRAZISİNDƏ MÜHÜM ROL OYNAYAN YOL İNFRASTRUKTURU

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin işğaldan azad olunan ərazilərimizə səfərləri çərçivəsində görülməli işlər tarixə qovuşur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İl-

ham Əliyevin Zəngilan şəhərinə səfərində Zəngilan şəhərinin daxili yol-kommunikasiya şəbəkəsinin təməlini qoyub. Layihə üzrə şəhərdaxili yolların ümumi uzunluğu 31 kilometrdir. Layihənin birinci mərhələsində ümumilikdə 17,14 kilometr uzunluğunda yollar salınacaq. İki və dörd hərəkət zolaqlı bu yolların eni 18-34 metr olacaq. Yolboyu velosiped və piyada zolaqları yaradılacaq, yaşillıqlar salınacaq. Dövlətimizin başçısına Horadiz-Zəngilan avtomobil yolunda görülməli əsaslı təmir işləri barədə də məlumat verilib. Qeyd edək ki, Horadiz-Zəngilan avtomobil yolu Qarabağ

tikinti işləri Hacıqabul-Bəhrəmtəpə-Mincivan-Ermənistan ilə dövlət sərhədi avtomobil yolunun Horadiz-Zəngilan hissəsində aparılıb. Üçüncü texniki dərəcəyə uyğun olaraq əsaslı şəkildə yenidən qurulan yolun torpaq yatağının eni 12 metrdir. Yolboyu mövcud asfalt-beton örtüyü qazılaraq kənarlaşdırılıb, yol yatağının və yol əsasının tikintisi, müxtəlif ölçülü suötürücü boruların inşası, körpülərin təmiri, həmçinin kommunikasiya xətlərinin köçürülməsi işləri görülüb. Tikinti işlərinin vaxtında yekunlaşdırılması üçün əraziyə lazımı sayda işçi qüvvəsi və texnika cəlb olunub.

"ŞƏRQİ ZƏNGƏZURUN HƏRTƏRƏFLİ İNKİŞAFI ÜÇÜN AVTOMOBİL YOLLARI XÜSUSİ ƏHƏMİYYƏT DAŞIYIR"

Ölkənin istehsal və sənayenin bütün sa-

hələrinin inkişafı birbaşa olaraq yol örtüyünün hansı vəziyyətdə olmasından asılıdır. Rayonlar, kəndlər və qəsəbələrarası avtomobil yolu layihələrinin icrası uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Şərqi Zəngəzurun hərtərəfli inkişafı üçün avtomobil yolları xüsusi əhəmiyyət daşıyır"

Bütün bunlar Cənab Prezidentin düşünülmüş siyasətin məntiqi nəticəsidir. Böyük Qayıdış strategiyası əsasında işğaldan azad olunan ərazilərimizin yenidən qurulması və bərpası istiqamətində həyata keçirilən layihələr öz nəticəsini verir. Bu gün həqiqətən də 30 ilə yaxın işğal altında olan və bu illər ərzində dağıdılan məkənlərimizin hər bir bölgəsi özünün yeni inkişaf mərhələsinə yaşayır. İstər yeni sosial işə obyektlərinin, istərsə də digər infrastrukturların tikilməsi və yenilənməsi insanların sosial rifahının yüksəlişinə xidmət göstərir. İnkişaf və tərəqqi dövrünü yaşayan Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərində həyata keçirilən kompleks islahatlar, geniş quruculuq işləri və yaradılan güclü iqtisadiyyat ölkənin əsas inkişaf göstəriciləridir.

Beynəlxalq tələblər səviyyəsində qurulan yollar, inşa olunan yeni körpülər, tunellər əlbəttə ki, piyadaların və sürücülərin rahat hərəkətində önəmli faktordur. Bu gün avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması işlərinin həcmi ilbəl artır. Yol infrastrukturunun müasir tələblər səviyyəsində qurulması prioritet vəzifələrdəndir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Aşqabad etibarını itirir

Türkmənistan böyük təbii qaz ehtiyatlarına baxmayaraq, son dərəcə əlverişsiz investisiya mühitinə malik ölkə olaraq qalır. Bu barədə ABŞ Dövlət Departamentinin dünya ölkələrində, o cümlədən Türkmənistanda investisiya mühitinə dair dərc olunmuş araşdırmasında deyilir. ABŞ Xarici İşlər Nazirliyinin məlumatına görə, ölkə total hökumət nəzarəti, korrupsiya və gözlənilməz pul siyasəti səbəbindən birbaşa xarici investisiyalar üçün yüksək risklə xarakterizə olunur. ABŞ Dövlət Departamentinin investisiya mühiti ilə bağlı dərc olunmuş araşdırması Türkmənistanın dövlət və ona bağlı biznes strukturlarında sakit şoka səbəb olub. Yüksək rütbəli mə-

murlar, iyulun 22-də səhər saatlarından (bazar ertəsi, araşdırmanın dərcindən sonrakı ilk iş günü) bir-biri ilə səssizcə və mənalı şəkildə bu sənəddən sitatlar mübadiləsi aparırdılar. İştirak edən hər kəs bu sənədin nə haqqında olduğunu və nə demək olduğunu başa düşür. "Bu, çox gec olsa da, bir hökmdür," aparıcı iqtisadçı, Mərkəzi Asiya üzrə ekspert Serdar Aytakov bunu deyib. Araşdırma xüsusilə göstərir ki, dünyada dördüncü yerdə olan Türkmənistan on ən böyük qaz istehsalçısı sırasında deyil. Səbəb odur ki, ölkə hökuməti layihələri özü maliyyələşdirməyə üstünlük verir, əməliyyatları və satışı dövlət müəssisələri idarə edir.

Dolların qeyri-rəsmi məzənnəsinin rəsmi məzənnədən 5 dəfə yüksək olduğu Türkmənistanda sərt valyuta nəzarəti investorlar üçün ciddi problemlər yaradır. Onlar gəlirlərini öz ölkələrinə qaytara bilmirlər və ya yerli valyutaları idxala çevirə bilmirlər ki, bu da iqtisadi məlumatları təhrif edir və rəsmi statistika inamsızlıq yaradır. "Bəli, bu, həqiqətən də Türkmənistanın iqtisadi və maliyyə sistemi ilə bağlı hökmdür. Və hətta onun vəziyyətinin müəyyənləşdirilməsində deyil, iqtisadiyyatın və maliyyənin hüduqlarından kənarada sonsuz saxtalaşdırma, bütün statistik mə-

lumatların manipulyasiyası ilə məşğul olan Türkmənistan hakimiyyətinin reputasiyasıdır", - ekspert vurğulayıb. Artıq bir neçə ildir ki, Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu Türkmənistan hakimiyyətinin onlara təqdim etdiyi iqtisadiyyatın vəziyyəti və maliyyə ilə bağlı bütün statistik məlumatları təhlil və əməliyyat üçün qəbul etməkdən imtina edir. Ümumi siyahıyaalmanın aparılması prosedurunun texniki cəhətdən təchiz edilməsinə və onu həyata keçirən işçi heyətinin hazırlanmasına böyük səy və pul sərf edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramının və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Əhali Fondunun rəhbərləri və dəvət olunmuş

beynəlxalq ekspertləri sadəcə olaraq şoka düşüblər.

Hakimiyyət orqanları uzun müddət əhalinin və mənzil fondunun ilkin siyahıyaalınma nəticələrini onlara təqdim etməkdən imtina ediblər. İş o yerə çatıb ki, bu məsələ diplomatik müstəvidə qaldırılıb və ona Türkmənistan hakimiyyəti "belə məlumatların verilməsi imkanını nəzərdən keçirəcəklərini" cavablandırıb, lakin yəqin ki, hələ də "nəzərdən keçirilər", çünki təsdiqlənmiş və etibarlı heç nə yoxdur. 2012-ci ilin əvvəlki siyahıyaalınması isə tam və ciddi şəkildə təsnif edilmişdi. "İş o yerə çatıb ki, Türkmənistanda akkreditə olunmuş xarici diplomatik dairələrdə artıq Türkmənistanın qaz ehtiyatlarının, ilk nö-

bədə, Qafney konsaltinq şirkəti tərəfindən təsdiqlənən (və artırılan) Qalkınış yataqları qrupunun auditinin etibarlılığı haqqında danışılır. Bir xarici jurnalistin audit məlumatlarının mənsəyi ilə bağlı birbaşa sualına cavab olaraq, Britaniya şirkətinin məsul işçisi bunların yalnız Türkmənistan tərəfinin və şirkətin özü tərəfindən təqdim edilən məlumatlara əsaslandığını bildirdikdə məsələ yəni-dən gündəmə gəldi. Görünür, türkmən hakimiyyətinin nüfuzunu itirməsi artıq kritik həddə çatıb, hətta türkmən rejiminin iqtisadi gücünə dair sarsılmaz postulatlar belə şübhə altına alınmağa başlayıb", Aitakov hesab edir. Türkmənistanlı iqtisadçı və politoloq Kumuş Bayriyeva isə bildirib ki, Amerikanın bu hesabatı bir daha təsdiqləyir ki, "Türkmən hakimiyyətinin uğursuz və könüllü maliyyə və iqtisadi siyasətinin bütün xərclərini əhalinin çiyinə yükləyiblər". Söhbət təxminən beş dəfə fərqlənən ikiqat valyuta məzənnəsinin - rəsmi və real məzənnənin mövcudluğundan gedir. Üstəlik, Dövlət Departamentində qeyd edildiyi kimi, hökumət tərəfindən idarə olunan qeyri-rəsmi ikinci dərəcə heç bir maliyyə institutu vasitəsilə mövcud deyil. "Bu, xarici investorların öz ölkələrinə qazancını qaytara bilməməsi və ya təhizat və ya avadanlıq idxal etmək üçün yerli valyutaları ABŞ dollarına çevirə bilməməsi ilə nəticələnir. Bu təcrübə məlumatları, xüsusən də ÜDM-i təhrif edərək, hökumətin dərc etdiyi əksər iqtisadi göstəricilərin etibarsız olduğu haqda geniş yayılmış təsəvvürün yaranmasına səbəb olur", - sənəddə deyilir.

mentinin hesabatında qeyd edildiyi kimi, hökumət tərəfindən idarə olunan qeyri-rəsmi ikinci dərəcə heç bir maliyyə institutu vasitəsilə mövcud deyil. "Bu, xarici investorların öz ölkələrinə qazancını qaytara bilməməsi və ya təhizat və ya avadanlıq idxal etmək üçün yerli valyutaları ABŞ dollarına çevirə bilməməsi ilə nəticələnir. Bu təcrübə məlumatları, xüsusən də ÜDM-i təhrif edərək, hökumətin dərc etdiyi əksər iqtisadi göstəricilərin etibarsız olduğu haqda geniş yayılmış təsəvvürün yaranmasına səbəb olur", - sənəddə deyilir.

mentinin hesabatında qeyd edildiyi kimi, hökumət tərəfindən idarə olunan qeyri-rəsmi ikinci dərəcə heç bir maliyyə institutu vasitəsilə mövcud deyil. "Bu, xarici investorların öz ölkələrinə qazancını qaytara bilməməsi və ya təhizat və ya avadanlıq idxal etmək üçün yerli valyutaları ABŞ dollarına çevirə bilməməsi ilə nəticələnir. Bu təcrübə məlumatları, xüsusən də ÜDM-i təhrif edərək, hökumətin dərc etdiyi əksər iqtisadi göstəricilərin etibarsız olduğu haqda geniş yayılmış təsəvvürün yaranmasına səbəb olur", - sənəddə deyilir.

V.VƏLİYEV

Elcin Bayramli

Aclar və qullar dünyası

Son vaxtlar aclıqla müalicə, müxtəlif diyetalar yaman dəb düşüb. İnsanlar başa düşməyə başlayıb ki, çox yemək fayda yox, ancaq zərər verir. Ona görə də, 1 milyarda yaxın insan kökəlməmək və sağlamlığını itirməmək üçün könüllü olaraq az yeyir və bəzən də ac qalır.

Lakin dünyamızda məcburi aclıq keçirən daha 1 milyard adam var. Onlardan 300 milyona yaxını uşaqlardır. Bir uşağın acından ölməməsi üçün ayda 30 dollar tələb olunduğu dünyada trilyonlarla dollar vəsait mənasız və faydasız işlərə xərclənir. Məsələn üçün, dünyanın hərbi büdcəsi 1,5 trilyondan çoxdur ki bunun da yarısı ABŞ-in payına düşür. Halbuki, bu vəsaitin 1/5-i dünyada aclığı ləğv etməyə qadirdir.

Təxmini hesablamalara görə, dünyada hər il 50 000 insan kəskin aclıq nəticəsində ölür. Qlobal yoxsulluğa dair göstəricilərə əsasən, ifrat yoxsulluqdan hər gün dünyada 30 000 uşaq vəfat edir. Hər il 11 milyon uşaq isə 5 yaşa tam olmadan dünyasını dəyişir.

Dünyada varlı və kasıb dövlətlər, eləcə də insanlar arasında fərq kəskin surətdə artır və ildən-ilə böyüyür. 1960-cı ildə dünyanın zəngin dövlətlərinin 20%-nin gəlirləri ilə yoxsul ölkələrin 20%-nin gəlirləri arasındakı fərq 30-un 1-ə nisbətində olduğu halda, 1990-cı ildə bu fərq 60-ın 1-ə, 2000-ci ildə isə 70-in 1-ə nisbətində çatmışdı.

Statistikadan göründüyü kimi, dünyada gəlir bölgüsündəki disproporsional hədd zəngin ölkələrin imkanlarını genişləndirməkdə, yoxsul ölkələri isə təhdid etməkdədir. BMT statistikalarına və Əhali Fondunun hesabatlarına görə, 1 milyarda yaxın insanın aclıqdan ölmək üzrə olduğu dünyada 1 milyarda yaxın adam əla vəziyyətdə yaşayır. Dünya nemətlərinin 80 faizlik böyük hissəsini cəmi 20 faiz əhali istehlak edir, qalan 80 faiz əhali isə cəmi 20 faizi ilə dolanır. Belə olan halda dünyada normal insan cəmiyyətindən danışmağa dəyərmi? Əlbəttə, xeyr. Biz sosial cəhətdən qorxunc bir dünyada yaşayırıq.

Hazırda dünyada istehsal edilən ərzaq məhsulları təxmini hesablamalara görə, 15 milyard adama kifayət edəcək həddədir. Əlbəttə, normal istifadə şəraitində. Lakin qeyri-bərabər bölünmə və hədsiz israfçılıq 1 milyarda yaxın adamın ac qalmasına səbəb olur. Hesablamalara görə, təkə Amerika və Britaniyada zibilliyə atılan qidalarla 1 milyarda yaxın adamı doyurmaq olar.

BMT-nin alimlər qrupunun hesabatında qeyd olunur ki, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə olunacağı halda Yer kürəsi indikindən dəfələrlə çox insanı yedirdə bilər. Onlar bu rəqəminən azı 50-60 milyard olduğunu bildirirlər. Bəzi müstəqil tədqiqatçılar isə potensialın 100 milyarda yaxın olduğunu iddia edirlər.

Bu gün imperialist dövlətlər və onların transmilli şirkətləri 3-cü dünya ölkələrinin sərvətlərini çoxsaylı vasitələrlə amansızcasına talamaqla məşğuldurlar. Bu ölkələrdəki aclığın, yoxsulluğun yeganə səbəbi budur. Öz sərvətlərini onlara verməməkdə israr edən ölkəni Liviyanın, Suriyanın taleyi gözləyir.

Lakin bu halda belə varlı dövlətlərdə yoxsulluq ləğv olmur. Məsələn, təkə hərbi büdcəsi 750 milyard dollar təşkil edən Amerikada rəsmi olaraq 35-40 milyon civarında yoxsul var. Maliyyə gəlirləri yüksək olan digər ölkələrdə də vəziyyət təxminən belədir.

Qlobal şeytani qüvvələr, dünya ölkələrində siyasi, iqtisadi, sosial, mənəvi problemlərin artmasında, hərbi münaqişələrin, kaosun, qarşıdurmaların baş verməsində katalizator rolunu oynayır. Ölkələri, xalqları, dini icmaları bir-birinə qarşı qoyub qanlı qarşıdurmalar törədirlər. Dünyamız elə bir dəhşətli şeytani tora salınıb ki, heç cür çıxıb bilmir.

Dünya maliyyə, bank, birja sisteminin, transmilli korporasiyaların, elmi-texnoloji mərkəzlərin sahibləri dünyanı öz əllərində saxlayıb idarə etmək üçün hər oyundan çıxırlar- insanlığa, təbiətə qarşı bioloji terroradan tutmuş psixoteron terroradək hər cür təcavüz edilir. Əgər istəsələr dünyada hamıya hər şey çatır. Amma "hamıya hər şey çatmır" deyib, hamının sayını azaltmaq istəklərini açıq-aşkar deyirlər.

Bəşəriyyət hələ də normal insan cəmiyyəti yarada bilməyib. Vəhşi meşə qanunları üzərində formalaşan kapitalizm sosial ədalətli cəmiyyət sistemi yaratmağa qadir deyil. Sosializmi də bəyənədik. Nəse yeni bir sistem tapılmazdır. Bunu bacaraçağıq mı? Çətin sualdır...

Çindəki bank böhranı dünyaya yayılacaq?

maz əmlak bazarını da özlərindən asılı hala gətiriblər. Araşdırmalar göstərir ki, son illər onların fəaliyyətinin 40%-i problemlə kreditlərdən ibarətdir.

Bəzi ekspertlərin fikrincə, Çinin bir çox şəhərləri və hətta əhalinin böyük hissəsi borclu vəziyyətdədir. Ödənilməmiş borclar getdikcə regional iqtisadiyyata və milli iqtisadi artıma təhlükə yaradır. Digər tərəfdən yaranan

Dünya gündəmini zəbt edən xəbərlərdən biri də Çinin iqtisadi böhrana yaxınlaşan vəziyyətidir. Belə ki, Çinin kreditə əsaslanan inkişafı iqtisadi böyüməni dəyandırib. Daha təhlükəli məqam burasındadır ki, Çinin yaşayacağı böhran dünya iqtisadiyyatı üçün ciddi təhlükəyə çevrilə bilər. Statistikaya görə, bir həftə ərzində ölkədə 40 bank bağlanıb, 3800 maliyyə qurumu isə iflas səviyyəsinə gəlib. Belə ki, bu qurumlar istehsalçılara və yerli hökumətlərə külli miqdarda kredit verib. Beləliklə, Çinin bank sektoru ciddi böhran yaşayır. Çinin Jiangxi Bankının çökməsi ilə bağlı iddialar isə sektordakı mürəkkəb vəziyyəti daha da artırır. Ekspertlər vəziyyətin dünya iqtisadiyyatı üçün ciddi fəsadlar yarada biləcəyi barədə xəbərdarlıq edirlər.

Belə ki, iflas şayiələrindən narahat olan müştərilər tərəfindən basqın edilən Bank daha əvvəl müştərilərin ödənişləri ilə bağlı problemlər səbəbindən gəlirlərinin 30 faiz azala biləcəyini bildirmişdi. The Economist-in məlumatına görə, Çində təxminən 3800 bank iflas ərəfəsindədir. Onların ümumi aktivləri isə 5,7 trilyon dollar və ya ölkənin bank sisteminin 13%-ni təşkil edir. Mütəxəssislər bu bankların uzun müddət düzgün idarə olunmadığını və həddindən artıq çox kredit verdiyini iddia edir. Bu banklar eyni zamanda bir çox inşaat firmalarına kredit verməklə daşın-

kütləvi borclanma, ilk növbədə, daşınmaz əmlak böhranının nəticəsidir.

Nəticə olaraq dünyanın ikinci ən böyük iqtisadiyyatı, artan mənzil böhranı, durğunlaşmaqda olan istehlak və artan beynəlxalq ticarət gərginliklər səbəbindən öz iqtisadi böyümə sürətini itirməkdədir. Belə ki, Çin iqtisadiyyatı ilin ikinci rübündə kəskin şəkildə yavaşlayıb. Bu səbəbdən Çin iqtisadiyyatının gələcək 5 ildəki gedişatını müəyyən etmək üçün Pekində toplaşan mütəxəssislər, iqtisadi artımı sürətləndirmək üçün daha radikal qərarlar vermək fikrinə gəliblər. Xi Jinping və Kommunist Partiyasının yüksək səviyyəli rəsmilərinin bir araya gəldiyi görüşdə uzunmüddətli iqtisadi islahatlar da müzakirə edilib. Bir çox iqtisadçı Çin iqtisadiyyatının hazırda daha çox dəstəyə ehtiyacı olduğunu deyib. Nəticə olaraq daima müdaxiləçi olan, dövlət kapitalizmi modeli ilə idarə olunan Çin iqtisadiyyatının bu dönmə necə keçəcəyi bir çoxları üçün maraqlıdır. Əks halda dünyanın ən böyük istehsalçısının batması heç kimin maraqlarına uyğun deyil.

Zərdüşt Quluzadə

Balaxanı Əməliyyat Şirkəti Milli Mətbuat Günü münasibətilə tədbir keçirib

Balaxanı Əməliyyat Şirkəti (BOC LTD) "Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü" münasibətilə tədbir keçirib. AZƏRTAC xəbər verir ki, əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Daha sonra milli mətbuatın keçdiyi tarixi inkişaf yolundan bəhs edən videoçarx nümayiş olunub.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Balaxanı Əməliyyat Şirkətinin prezidenti Rövşən Rzayev bildirib ki, kütləvi informasiya vasitələri mətbuat cəmiyyətinin aynası, ictimai şüurun, mənəviyyatın inikasidir: "Azərbaycan milli mətbuatı yarandığı ilk gündən milli-mənəvi dəyərlərimizin daşıyıcısı, fəal təbliğatçısı və qoruyucusu kimi məsul bir missiyanı yerinə yetirib".

O qeyd edib ki, Həsən bəy Zərdabının yaratdığı və redaktoru olduğu "Əkinçi" qəzeti ilə əsas qoyulan Azərbaycan jurnalistikası bir əsr yarımına yaxın bir dövrdə çətin, lakin şərəfli yol keçib.

"İki Sahil" qəzetinin baş redaktoru Vüqar Rəhimzadə çıxışında bildirib ki, bu günün mətbuat günü kimi qeyd olunması Həsən bəy Zərdabi tərəfindən 22 iyul 1875-ci ildə ölkəmizdə ana dilli ilk mətbu orqanın əsasının qoyulması ilə bağlıdır: "Həmin gün "Əkinçi" qəzetinin ilk sayı işıq üzünə görüb. 1875-1877-ci illər ərzində fəaliyyət göstərən "Əkinçi"nin 56 sayı işıq üzünə görüb və bu qəzetin nəşri təkcə Azərbaycanda deyil, bütün Qafqazda geniş əks-səda doğurub. Ömrü qısa olsa da, qəzet xalqımızın milli oyanışında, milli birliyinin möhkəmlənməsində böyük rol oynayıb, mütərəqqi ideyaları ilə Çar Rusiyasının hakim dairələrini narahat etdiyinə görə fəaliyyəti dayandırılıb".

Daha sonra "Səs" qəzetinin baş redaktoru Bəhrüz Quliyev vurğulayıb ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan rəhbərlik etdiyi dövrlərdə mətbuata böyük diqqət və qayğı ilə yanaşırdı: "Məhz onun təşəbbüsü ilə mətbuat üzərində senzura aradan qaldırıldı, söz və mətbuat azadlığı bərqərar edildi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də ölkəyə rəhbərlik etdiyi ilk dövrdən başlayaraq kütləvi informasiya vasitələrinə xüsusi həssaslıqla yanaşmış, mətbuat orqanlarına maliyyə dəstəyi göstərilməsinə, onların maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə həmişə əməli köməklik göstərmiş".

YAP Mərkəzi Aparatının informasiya texnologiyaları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri müavini Xatirə Əliyeva öz növbəsində qeyd edib ki, bu gün müstəqillik yolu və inamla irəliləyən, hərtərəfli inkişaf edən Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığı istiqamətində də çox uğurlu irəliləyişlər göz qabağındadır. Onun sözlərinə görə, ölkədə söz azadlığının təmin olunması istiqamətində ciddi addımlar atılır, istər yazılı, istərsə də elektron kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafı ilə bağlı mühüm layihələr həyata keçirilir.

Daha sonra çıxış edən Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC) Korporativ Əlaqələr və Marketing şöbəsinin müdiri Emil Hüseynov, Balaxanı Əməliyyat Şirkətinin rəhbərinin əməliyyatlar üzrə müşaviri Telman Cəfərov və şirkətin Ümumi İşlər departamentinin direktoru Kərim Aşurov bildirdilər ki, respublikamızın ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi həyatında demokratik dəyərlərin daha geniş şəkildə bərqərar olması, müstəqil dövlətçiliyin siyasi, iqtisadi və hüquqi dayaqların möhkəmlənməsi prosesi sürətləndikcə, azad söz və mətbuat da cəmiyyətlə dövlətin demokratik inkişaf göstəricisi kimi qəbul olunur.

Sonda bir qrup mətbuat nümayəndələri təşəkkürnamə və hədiyyələrlə təltif olub.

Dünya ictimaiyyəti ABŞ-dakı siyasi dəyişikliklərə fəal reaksiya verdi. Belə ki, Avropada əksər şərhçilər Amerika prezidenti Co Baydenin seçki yarışından geri çəkilmək qərarını çox müsbət qiymətləndiriblər. Kreml "təəccüblənmədi", çünki "son illərdə ABŞ-da baş verənlər bizə heç nəyə təəccüblənməməyi öyrətdi". Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Co Baydenin "prezidentliyinin himayəsi altında törədilən cinayətləri" xatırladı. Ümumrusiya İctimai Rəyin Öyrənilməsi İnstitutunun (VTsiOM) sorğusuna əsasən, ümumilikdə, rusiyalıların yarısından çoxu ABŞ-da seçkiqabağı hadisələri izləyir.

Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov Vaşinqtondan gələn xəbəri şərh edib. "Son illərdə ABŞ-da baş verənlər bizə heç bir şeyə təəccüblənməməyi öyrətdi, buna görə də çox təəccüblənmədik" dedi: "Biz ABŞ-dakı hadisələri çox diqqətlə izləyirik, amma əslində, dünyanın digər böyük ölkələrindəki inkişaf kursu kimi. Bütün bunlar bizim üçün maraqlıdır". Jurnalistlər Dmitri Peskovdan Kremlin hazırkı vitse-prezident Kamala Harrisin demokratlardan ABŞ prezidentliyinə ehtimal irəli sürülməsini necə qiymətləndirdiyini soruşublar. "Hazırda biz xanım Harrisin potensial namizədliyini ikitərəfli münasibətlərimiz baxımından qiymətləndirə bilmərik, çünki onun ikitərəfli münasibətlərimizə töhfəsi indiyədək nəzərə çarpmayıb", - deyə o, cavab verib.

Daxili savaşı məğlubu

Co Baydenin prezidentlik yarışından geri çəkilməsinə dünya necə reaksiya verdi?

açıq şəkildə bildirdilər: indi ABŞ-da kimin hakimiyyətə gəlməsi vacib deyil. "Bizim üçün önəmli olan ABŞ-ın İrana qarşı düşmənçilik siyasəti yürütməsidir. Yalnız Amerikanın düşmənçilik siyasətinin əsaslı şəkildə yenidən qurulması vəziyyəti dəyişə bilər", - deyə departamentin rəsmisi Nasser Kanaani deyib. Çin Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mao Ning prezident Baydenin qərarını "ABŞ-ın daxili işi" adlandıraraq Pekin bunu şərh etmək niyyətində deyil.

Tramp Ağ Evə hazırlaşır

Avropada əksər şərhçilər Co Baydenin addımını çox müsbət qiymətləndirdi. Böyük Britaniyanın baş naziri Key Starmer, "Mən bilərəm ki, o, əlamətdar karyerası boyunca olduğu kimi, prezident Bayden Amerika xalqının ən yaxşı maraqlarına uyğun olduğuna inandığı qərara əsaslanaraq qərar verdi". Almaniya kansleri Olaf Şolz isə bildirib: "Mənim dostum, ABŞ prezidenti... ölkəsi, Avropa, dünya üçün çox şey əldə edib. Biz ona six transatlan-

Dmitri Peskov Co Baydenin ikinci müddətə namizəd olmamaq qərarını birbaşa şərh etməyib: "Dünyanın ən böyük ölkələrindən birində seçki kampaniyasından bəhs etdiyimizi başa düşsək, bu, bizim daxili işimiz deyil. ABŞ-ın hazırkı prezidentinin və prezidentliyə namizədlərin qərarlarını qiymətləndirmək bizim işimiz deyil. Bu, Amerika seçicilərinin diqqət etməli olduğu mövzudur". "Tarixin ən pis dövrünü yaşayan Rusiya-Amerika münasibətlərinin gələcəyi bizim üçün çox vacibdir. Amma yenə də əsas olan bizim qaygılarımız, nailiyyətlərimiz, problemlərimiz və SVO və qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaqdır".

Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedev də Co Baydenin seçki yarışından geri çəkilməsinə münasibət bildirib. "Badənə can sağlığı arzu edirik. Məqsədlərinə çatacaq", - o, Telegram kanalında yazıb. Daha sonra Dmitri Medvedevin köməkçisi Oleq Osipov TASS agentliyinə bu yazını necə başa düşməyi izah etdi: "Dmitri Anatolyeviç həmişə Baydenə qarşı çox sərt olub. Və dünən mən ona can sağlığı arzuladım. O, rusdur. Ruslar isə heç vaxt qocalara ölüm arzulaya bilməzlər".

Bu arada Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova Te-

leqram kanalında yazıb: "İndi diqqəti onun (Co Bayden) harasa yıxılması, yersiz cavab verməsi və ya heç cavab verməməsindən başqa, onun prezidentliyinin himayəsi altında törədilən cinayətlər: nəzarətsiz silah tədarükü, bir Avropa ölkəsinin terrorçu rejimli

terror dövlətinə çevrilməsi, AI ölkələrinin iqtisadiyyatının çökməsi, nəzarətsiz miqrasiya, bitib-tükənməyən siyasi hiylələr də yadımızda qalacaq".

Oxşar tezis, məsələn, İran Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən də irəli sürülüb. Onlar

tik əməkdaşlığa görə təşəkkür edirik; ABŞ bizim üçün yaxşı və etibarlı tərəfdaşdır. Onun yenidən namizəd olmamaq qərarı tənində layiqdir".

"Cənab prezident Co Bayden, siz dəfələrlə Polşanı, Amerikayı və dünyanı daha təhlükəsiz, demokratiya və azadlığı gücləndirən çətin qərarlar qəbul etmişiniz. Bilirəm ki, son qərarınızı elan edəndə eyni şeyi düşünmüşünüz. Bəlkə də həyatda ən çətin şeydir", - Polşanın baş naziri Donald Tusk xəbəri şərh edib

Eyni zamanda, bazar ertəsi Financial Times qəzetinin yazdığına görə, Donald Trampın ABŞ prezidenti seçiləcəyi təqdirdə Almaniya Xarici İşlər Nazirliyində təcili olaraq böhran qərarı qəbul ediləcək. Məqalədə deyilir: "Diplomatlar çoxlarının uzun müddətdir ki, qeyri-real hesab etdiyi ssenariyə hazırlaşır. Bundan əvvəl "Politico" ABŞ-la sıx əlaqələri olan müxtəlif Avropa və Asiya ölkələrinin hakimiyyət orqanlarının keçmiş prezidentin çevrəsindən olan şəxslərlə əlaqə yaratmaq cəhdlərindən yazıb. Media nəşrlərindən görüldüyü kimi, hazırda onlar Kamala Harrisin qalib gəlmə şansını aşağı qiymətləndirirlər.

V.SALAH

Təsdiq edilmişdir:

**"OMNI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Ümumi Yığıncağının
24 iyun 2024-cü il tarixli qərarı ilə**

"OMNI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin 2023-cü il üzrə İllik İdarəetmə Hesabatı

"OMNI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin

- Direktoru
- Baş mühasib vəzifəsini
icra edən şəxs
Roman Alloyarov
Nihad Cabbarov

Bakı**24 iyun 2024-cü il**

"OMNI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin (bundan sonra "Emitent") bu hesabatı Azərbaycan Respublikasının Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsinin № 10q, 03 fevral 2016-cı il tarixdə qəbul etdiyi "Emitentin idarəetmə hesabatlarına dair tələblər haqqında" Qaydalarına uyğun tərtib edilmişdir.

1. Emitentin tam adı: "OMNI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti;
Emitentin qısaldılmış adı: "OMNI" QSC;
Emitentin vergi ödəyicisinin eyniləşdirmə nömrəsi: 1700160671
Emitentin dövlət qeydiyyatının tarixi və nömrəsi: 05.11.2003, 1700160671.
2. Emitentin hüquqi ünvanı: Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Böyük Qala küçəsi 37;
Emitentin olduğu yer: Bric Plaza, Bakı şəhəri, Bakıxanov küçəsi 24.
3. Emitentin dövlət qeydiyyatına alınması tarixindən sonra Emitentin adında və təşkilati-hüquqi formasında heç bir dəyişiklik olmamışdır. Emitent digər hüquqi şəxsin bölünməsi və ya tərkibindən ayrılması şəklində yenidən təşkil yolu ilə yaranmamışdır. Emitent hüquqi şəxslərin birləşməsi şəklində yenidən təşkil yolu ilə yaranmamışdır.

4. Emitentin 2023-cü il ərzində filial və nümayəndəlikləri yaradılmamış və ya ləğv edilməmişdir.

5. Emitentin 2023-cü il ərzində hər hansı törəmə cəmiyyəti yaradılmamış və ya ləğv edilməmişdir.

6. Emitent heç bir şirkətlər qrupuna daxil deyildir.

7. Emitent aşağıdakı fəaliyyət istiqamətləri ilə məşğul olur:

7.1. Hüquq xidmətlərinin göstərilməsi.

8. Emitent lisenziya üzrə hər hansı bir fəaliyyətlə məşğul olmur.

9. Emitent tərəfindən təklif edilən xidmətlər aşağıdakılardan ibarətdir:

9.1. Şirkətlərin təsis edilməsi və dövlət qeydiyyatına alınması;

9.2. Mülki məhkəmə icraatında iddiaçı və ya cavabdehin maraqlarının müdafiəsi;

9.3. Müxtəlif sahələr üzrə müqavilələrin tərtib olunması, bağlanması, icrası, müqaviləyə dəyişikliklər edilməsi və müqaviləyə xitam verilməsi ilə bağlı mübahisələrin tənzimlənməsi;

9.4. Azərbaycan Respublikasının mülki, vergi, əmək, bank, rəqabət, anti-inhisar və digər qanunvericilik sahələrinə dair məsləhətlərin verilməsi.

10. Emitentin işçilərinin sayı 16 (on altı) nəfər olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində işçilərin sayında mühüm dəyişiklik olmamışdır.

11. Emitentin idarəetmə orqanları aşağıdakılardan ibarətdir:

11.1. Cəmiyyətin təkbaşçı direktoru: Alloyarov Roman Valentinoviç

12. Emitentin fiziki şəxs olan səhmdarlarının sayı dördüdür. Emitentin hüquqi şəxs olan səhmdarı yoxdur.

13. Emitentin nizamnamə kapitalının beş faizi və daha artıq həcmdə səsli səhmlərə (paylara) malik olan şəxslər üzrə məlumatlar aşağıdakı cədvəldə göstərilib:

Səhmdarın Soyadı, Adı və Atasının adı Qiymətli Kağızların Növü Səhmdara Məxsus Olan Qiymətli Kağızların Sayı Səhmlərin Nizamnamə Kapitalında Faiz Nisbəti

Alloyarov Roman Valentinoviç

adi adlı sənədsiz səhm 19 (on doqquz) 19% (on doqquz faiz)

Bayramova Aygün Hüseyn qızı

adi adlı sənədsiz səhm 30 (otuz) 30% (otuz faiz)

Məmmədov Riad Eldəniz oğlu

adi adlı sənədsiz səhm 10 (on) 10% (on faiz)

Vəzirova Xatun Rzaquliyevna adi adlı sənədsiz səhm 41 (qırx bir) 41% (qırx bir faiz)

14. Emitentin səhmdarlarının 2023-cü il ərzində keçirilmiş yığıncaqları haqqında məlumat:

14.1. 2023-cü il ərzində Emitentin səhmdarlarının iki ümumi yığıncağı keçirilmişdir:

14.1.1. Emitentin səhmdarlarının birinci ümumi yığıncağı 31 yanvar 2023-cü il tarixdə keçirilmişdir. Yığıncaqda dividendlərin ödənilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

14.1.2. Emitentin səhmdarlarının ikinci ümumi yığıncağı 6 iyun 2023-cü il tarixdə Bakı şəhəri, Bakıxanov küçəsi 24 ünvanında keçirilmişdir. Yığıncaqda Emitentin illik idarəetmə hesabatının, mühasibat balansının və mənfəət və zərər hesablarının təsdiqi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

15. Emitentin döviyyədə olan investisiya qiymətli kağızlarının buraxılışları haqqında məlumat:

15.1. Emitentin adi adlı səhmi (bundan sonra "Səhmlər") döviyyədedir;

15.2. Səhmlərin dövlət qeydiyyat nömrəsi və dövlət qeydiyyat tarixi:

1010500K, 21 noyabr 2003-cü il;

15.3. Səhmlərin miqdarı və nominal dəyəri: 100 (yüz) ədəd, hər bir səhmin dəyəri 20 (iyirmi) manat;

15.4. Səhmlərin məcmu nominal dəyəri: 2000 (iki min) manat;

15.5. 2023-cü il ərzində Emitent tərəfindən Səhmlər üzrə ödənilmiş dividendlər haqqında məlumat: 2023-cü ildə 1,800,000 manat, 1,060,000 ABŞ dolları və 114,735.24 avro məbləğində dividend ödənilmişdir;

15.6. Yuxarıda qeyd edilən Səhmlər istisna olmaqla, Emitent tərəfindən səhm və ya istiqraz emissiyası həyata keçirilməmişdir;

15.7. Emitentin Səhmlərinin yerləşdirildiyi və ya tədaviyə olduğu fond birjasının adı və olduğu yer haqqında məlumat: "Bakı Fond Birjası" QSC, Bakı, Xətai rayonu, Babək pr, Ə.Quliyev 11/31, Babək Plaza 9-cu və 10-cu mərtəbələr, AZ 1025.

16. Hesabat dövrü ərzində Emitent tərəfindən xüsusi əhəmiyyətli əqdlər bağlanmamışdır.

17. Hesabat dövrü ərzində Emitent tərəfindən aidiyyəti şəxslərlə əqdlər bağlanmamışdır.

18. Ümumi yığıncaq 2023-ci il üzrə illik hesabatı 24 iyun 2024-cü il tarixdə təsdiq etmişdir.

19. 2023-cü il üzrə illik hesabat "Səs" qəzetində dərc ediləcəkdir.

"OMNI" QSC Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat 31 dekabr 2023-cü il tarixinə

Bölmə n. maddən	Göstəricilər	Qeydlər	2023	2022
AKTİVLƏR				
1	Uzunmüddətli aktivlər			
11	Torpaq, tikili və avadanlıqlar	7	612915,56	434997,41
	Cəmi uzunmüddətli aktivlər		612915,56	434997,41
2	Qısamüddətli aktivlər			
20	Ehtiyatlar		0	0
21	Qısamüddətli debitor borcları	8	69842,83	28766,04
22	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	9	8197309,17	1188795,86
23	Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri		0	0
24	Sair qısamüddətli aktivlər	10	396269,41	1376249,51
	Cəmi qısamüddətli aktivlər		8663421,41	2593811,41
	Cəmi aktivlər		9276336,97	3028808,82
KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR				
3	Kapital			
30	Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapitalı	11	2000	2000
34	Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)		5585251,49	1814672,79
	Cəmi kapital		5587251,49	1816672,79
4	Uzunmüddətli öhdəliklər			
40	Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər		0	0
42	Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri		0	0
43	Uzunmüddətli kreditör borcları		0	0
44	Sair uzunmüddətli öhdəliklər		0	0
	Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		0	0
5	Qısamüddətli öhdəliklər			
50	Alınmış avanslar		0	0
52	Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər	12	2476189,62	324727,25
53	Qısamüddətli kreditör borcları	13	1208507,82	883020,74
54	Sair qısamüddətli öhdəliklər	14	4388,04	4388,04
	Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		3689085,48	1212136,03
	Cəmi öhdəliklər		3689085,48	1212136,03
	Cəmi kapital və öhdəliklər		9276336,97	3028808,82

Maliyyə hesabatlarını imzalayan və buraxılmasına icazə verən şəxs:

Direktor:

Baş Mühasib:

“Azərbaycanın təbii qazını səkkiz ölkə alır, onlardan beşi - Bolqarıstan, Yunanıstan, İtaliya, Macarıstan və Rumıniya Avropa İttifaqının üzvüdür. İkisi İttifaqa daxil olmaq üçün namizəd ölkədir - Gürcüstan və Serbiya, eləcə də Türkiyə. Sessiyadan əvvəl cənab Baş nazirle müzakirə etdik ki, dünən Sloveniya-Azərbaycan qaz əməkdaşlığı istiqamətində mühüm hadisə baş verdi. Ümid edirik ki, biz bir neçə aya Sloveniya bazarına daxil ola biləcəyik. İndi Avropa interkonnektor layihələri icra olunduqca Azərbaycan qazının daha çox Avropa ölkəsinə ixrac edilməsi üçün əlavə imkanlar olacaq.” Dövlət başçısı İlham Əliyev iyulun 18-də Oksfordda “Avropa Siyasi Birliyi”nin 4-cü Zirvə toplantısı çərçivəsində “Enerji və bağlantı” mövzusunda dəyirmi masada ölkəmizin enerji siyasətinin uğurlarından geniş bəhs edərək etibarlı tərəfdaş kimi möhkəmlənən mövqeyini əsaslı şəkildə diqqətə çatdırdı. Ümumilikdə dövlət başçısı İlham Əliyevin xarici ölkələrə elə bir səfəri, beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirdə elə bir çıxışı yoxdur ki, diqqəti Azərbaycanın enerji siyasətinə yönəltməsin. Ölkəmizin malik olduğu enerji resurslarından səmərəli istifadəsi bu gün iştirakçısı və təşəbbüscüsü olduğu enerji layihələrinin dünyanın enerji xəritəsini dəyişməsindəki rolunda özünün aydın ifadəsini tapır. Bu fikir daim önə çəkilir ki, Azərbaycan yerləşdiyi coğrafi məkana, malik olduğu təbii resurslara görə daim dünyanın diqqətində olub. Lakin bu marağın zaman-zaman dəyişdiyi diqqətdən kənar qalmır. Müstəqilliyimizin bərpasının ilk illərində ölkədə ictimai-siyasi durum gərginliyi Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrin qurulmasında maraqlı olan dövlətlərin tərəddüdlərinə səbəb olmuşdu. Onlar yatıracağı investisiyaların təhlükəsizliyinə tam əmin deyildilər. Lakin 1993-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı ölkədə vəziyyəti tamamilə dəyişdi. Azərbaycan qısa müddətdə sabitlik diyarına çevrildi. Ölkəmizdə sabitliyin yaradılması Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrin qurulmasında maraqlı olan dövlətlərin tərəddüdlərinə son qoydu. Ümummilli Lider belə bir çağırışı etdi ki, Azərbaycanın qapıları bura çox niyyətlə ayaq basan hər bir iş adamının üzünə açıqdır. İnvestorlar yatıracağı vəsaitlərin təhlükəsizliyinə tam əmin ola bilərlər. Qeyd etdiklərimizin fonunda enerji strategiyamızı bir neçə mərhələyə bölmək olar. Müstəqilliyimizin bərpasından üç il sonra ilkin mərhələdə dünyanın aparıcı enerji şirkətlərini Xəzər dənizində çalışmağa dəvət edən ilk ölkə Azərbaycan oldu. Tezliklə Avropa bazarına, əsasən də İtaliyaya neft ixrac edən ölkəyə çevrildik. İki strateji neft boru kəmərinin inşası ilə Avrasiyanın enerji xəritəsinin dəyişdirilməsi prosesində təşəbbüsü üzərinə götürən Azərbaycanın enerji strategiyasının ikinci mərhələsi nəhəng qaz yataqlarının istismarı ilə bağlı idi.

Dövlət başçısı İlham Əliyev çıxışlarında bu məqamı da xüsusi qeyd edir ki, artan ehtiyacı təmin etmək üçün sıx əməkdaşlığa və əlaqələndirməyə ehtiyacımız var. Bu məqsədlə artıq Avropa İttifaqı və Azərbaycan arasında enerji ilə bağlı dialoqa start verildi. Beynəlxalq əhəmiyyətli enerji layihələrinin reallığa çevrilməsi ilə regional iqtisadi inkişafın aparıcı qüvvəsinə və Avratlantik məkanının enerji təhlükəsizliyinin təminatçısına çevrilən, iqtisadi artımın sürətinə görə dünya dövlətləri arasında birinciliyini qoruyan Azərbaycanın inkişaf strategiyası qabaqcıl təcrübə kimi nümunə göstərilir. Enerji amilinin gündəlikdə prioritet məsələlərdən biri kimi dayandığını qeyd edən Prezident İlham Əliyev bildirir ki, enerji siyasəti dostluğa və əməkdaşlığa xidmət edir. Avropa İttifaqına daxil olan 27 dövlətin maraqlarına uyğun olan Azərbaycanın enerji siyasəti bölgədə regional əməkdaşlığın genişlənməsi üçün etibarlı təminatdır. Xarici ölkələrə səfərləri zamanı da Azərbaycanın iqtisadi imkanlarına diqqəti yönəldən, enerjinin nəql olunması sisteminin şaxələndirilməsində ölkəmizin rolunu xüsusi vurğulayan, gerçəkləşməsi çoxlarına əfsanə kimi görünən layihələrin reallaşması üçün təşəbbüskarlığını artıran Prezident İlham Əliyev bu mövqeyi açıqlayır

Enerji siyasətimiz dostluğa və əməkdaşlığa xidmət edir

ki, yeni əməkdaşlıq formatlarının yaradılması üçün imkanlar artır. Ölkəmizin hər bir layihəni uğurlu sonluqla başa çatdırması beynəlxalq səviyyədə təqdir edilir.

Əməkdaşlığın coğrafiyasının genişlənməsi Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyinin möhkəmlənməsinin təqdimatıdır. Belə ki, əvvəlcə regional çərçivədə qurulan əməkdaşlıq illər keçdikcə beynəlxalq miqyas aldı. Çoxlarına əfsanə kimi görünən BTC və BTƏ neft-qaz kəmərlərinin reallığa çevrilməsi ilə Azərbaycan regional inkişafın aparıcı qüvvəsinə çevrildi. Ölkəmizin iştirakçısı və təşəbbüscüsü olduğu enerji layihələrinin uğurlu icrası nəticəsində dövlətlər, xalqlar arasında körpü daha da möhkəmləndi, yeni tərəfdaşlar qazandıq. Dövlət başçısı İlham Əliyev Cənub Qaz Dəhlizinin 2014-cü ildə keçirilən təməlqoyma mərasimində bu hadisəni görülməz işlərin zirvəsi kimi dəyərləndirdi.

Azərbaycan hazırda Avropanın etibarlı tərəfdaşı kimi tanınır və nüfuz qazanıb. Ölkəmizin Avropa İttifaqı, eyni zamanda, quruma üzv dövlətlər arasında əlaqələrin yüksələn xətlə inkişafından bəhs edərək “Tərəfdaşlıq prioritetləri” sənədinin ardınca 2022-ci ildə Azərbaycan ilə Al arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun imzalanmasını xüsusi qeyd etməliyik. Sənədlərin imzalanmasından sonra Prezident İlham Əliyev və Avropa Komissiyasının Prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayen mətbuata bəyanatlarında Azərbaycanla qurum arasında əməkdaşlığın perspektivlərindən danışdılar. Cənab İlham Əliyev bildirmişdir ki, bizim enerji sahəsində əməkdaşlığımızın 15 ildən çox tarixi var. Bugünkü sənəd Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində imzalanmış ilk sənəd deyil: “Biz 2006-cı ildə də sənəd imzalamışıq. 2011-ci ildə Cənub Qaz Dəhlizi ilə bağlı sənəd imzalanıb. Beləliklə, bizim əməkdaşlığımızın uğurlu tarixi var.” Dövlət başçısı İlham Əliyev imzalanan Memorandumu əməkdaşlığın gələcəyi üçün yol xəritəsi kimi dəyərləndirdi. Bu reallıq bir daha diqqətə çatdırılmışdır ki, indiyə qədər nələri planlaşdırmışıdıqsa, onlara da nail olmuşuq, gələcək planlarımızda da müvəffəq olacağıq. Avropa Komissiyasının Prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayen Azərbaycanın bərpa olunan enerji sahəsində çox böyük potensialı olduğunu vurğulayaraq qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Prezidenti ilə görüşdə xüsusilə dənizdə külək enerjisi və yaşıl hidrogen enerjisi ilə bağlı müzakirələr aparıldı. Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında im-

zalan enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu ilə bu sahədə möhkəm əməkdaşlıq üçün güclü zəmin yaratmış olduq. Bununla da Azərbaycan tədricən Avropa İttifaqının neft və qaz təchizatçısından daha çox etibarlı bərpaulunan enerji təchizatçısına çevriləcək.

Prezident İlham Əliyev iyulun 18-də Oksfordda “Avropa Siyasi Birliyi”nin 4-cü Zirvə toplantısı çərçivəsində “Enerji və bağlantı” mövzusunda dəyirmi masada bir daha bu kimi məqamlara xüsusi diqqəti yönəldərək bildirdi ki, enerji sahəsində Bakıda müəyyənləşdirilmiş strateji tərəfdaşlıq bizim Avropaya qaz təchizatımızın 2027-ci ilin sonuna qədər ikiqat artırılmasını nəzərdə tutur. Biz bu hədəfə doğru irəliləyirik. 2021-ci ildə Avropa qitəsinə bizim qaz təchizatımız ildə 8 milyard kubmetr təşkil edirdisə, bu il bu göstərici 13 milyard kubmetr yaxın olacaq. 2021-ci ildə ümumi ixrac 18 milyard kubmetr təşkil edirdisə, bu il bu göstərici 25 milyard kubmetr olacaq. İxracın yarısından çoxu Avropaya gedir.

Avropa Komissiyası Azərbaycanı enerji üzrə etibarlı tərəfdaş və ümum-Avropa qaz təchizatçısı adlandırır. “Bu, çox böyük məsuliyyətdir və əlbəttə ki, biz yalnız Avropaya 2027-ci ilə qədər ildə 20 milyard kubmetr qazla təchiz etmək üzrə öz öhdəliyimizi yerinə yetirmək üçün əlimizdən gələni etməyə çalışırıq” söyləyən cənab İlham Əliyev bildirdi ki, bu, bizim hədəfimizdir. Bizim resurslarımız və infrastrukturumuz var. Yeni tərəfdaşlarla, əsasən Sloveniya və Slovakiya ilə danışıqlar prosesini sürətləndirməliyik, həmçinin mövcud bazarlara qaz təchizatımızın artırılması üzərində çalışmalıyıq: “Çünki bizim İtaliyaya təchizatımız 9 milyard kubmetrdirsə, İtaliyaya bizdən 20 milyard kubmetr qaz lazımdır. Bu, sadəcə, qazımıza olan tələbatın bir nümunəsidir. Digər bir məqam isə qazıntı yanacağı və onun müəyyən demonizasiyası ilə bağlıdır. Mən bu məsələ ilə bağlı şərhlərimi daha sonra bildirərəm. Bizim enerji layihələrinə gəlincə, Azərbaycan etibarlı təchizatçı olub. Demək olar ki, 20 il ərzində biz tarixdə ilk dəfə olaraq Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirən kəmərlə təşəbbüsü ilə çıxış etdik və qonşularımızla birlikdə onu istismara verdik. İndi biz Aralıq dənizində Türkiyənin Ceyhan limanından neftimizi müxtəlif təyinat nöqtələrinə, o cümlədən Azərbaycanın xam neftindən əhəmiyyətli dərəcədə asılı olan çox həssas nöqtələrə nəql edirik.”

Üç ildən artıqdır ki, Azərbaycan mühüm qaz təchizatçısına çevrilib. Çoxtərəfli əməkdaşlığın başlanğıcı kimi dəyərləndirilən Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin 2018-ci ildə rəs-

mi açılışı oldu. Həmin ilin iyun ayında bu layihənin əsas tərkib hissələrindən olan TANAP istifadəyə verildi. 2020-ci ilin 31 dekabr tarixində isə TAP istismara verildi. TAP-ın istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycan avropalı tərəfdaşlarını dərhal qazla təchiz etməyə başladı. Bundan əvvəl Azərbaycanın tərəfdaşları yalnız Gürcüstan və Türkiyə idi. Bu üç ölkənin birgə səyləri, siyasi iradəsi əsasında BTC və BTƏ neft-qaz layihələrinin reallığa çevrilməsi ilə regional əməkdaşlığın əsası qoyulmuşdur.

Etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini möhkəmləndirən Azərbaycan malik olduğu iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə etməklə yeni dostlar, tərəfdaşlar qazanır. Bugününün reallıqları Ulu Öndər Heydər Əliyevin “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasından öncə söylədiyi “Dünya təcrübəsi göstərir ki, heç bir ölkə beynəlxalq əməkdaşlıq, təcrübə mübalidəsi olmadan, səylər və ehtiyatlar birləşdirilmədən təkbaşına iqtisadi tərəqqiyə nail ola bilməz” fikirlərinin təsdiqidir. Azərbaycanın enerji tərəfdaşlarının sayı artıqca, layihələrdə iştirak edən dövlətlərin coğrafiyasının genişlənməsi gələcəyə daha böyük inamla addımlamağa stimül verir. Azərbaycanın enerji sektorunda qazandığı uğurlar, nəqliyyat-logistika imkanlarının artması, son 20 ildən artıq dövrdə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində atılan addımlar və yüksək nəticələr yeni neft strategiyasının uğurlarının təqdimatında əhəmiyyətli rol oynayır. Neft siyasətinin məntiqi davamı olaraq qeyri-neft sektorunun inkişafı prioritet məsələ kimi öndədir. Hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin malik olduğu iqtisadi imkanlardan səmərəli istifadəni təmin etmək üçün mühüm addımlar atılır. Milli Prioritetlərin icrasına başlanıldı. Ölkəmizin enerji siyasətinin üçüncü mərhələsi kimi dəyərləndirilən bərpa olunan enerji mənbələrinə investisiyaların yatırılması məsələsi geniş müzakirə edilir. Azərbaycan Enerji Həftəsi çərçivəsində tərəfdaşlarını bir araya gətirəndə, eyni zamanda, dövlət başçısı İlham Əliyev iştirak etdiyi tədbirdə çıxışı zamanı Azərbaycanın bərpaulunan enerji sahəsində mövcud imkanlarından geniş bəhs edərək əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasının vacibliyini diqqətə çatdırdı.

Azərbaycanın enerji sektorunda qazandığı uğurlar bu reallığı təsdiqləyir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev iqtisadiyyatın inkişafında neft amilinə xüsusi önəm verməklə gələcəyimiz üçün möhkəm təməl yaratdı. Dövlət başçısı İlham Əliyev qarşıdakı dövrün hədəflərini açıqlayarkən bildirir ki, bizim planımıza görə 2030-cu ilin sonuna qədər Azərbaycanda 5 min meqavata yaxın bərpaulunan enerji növləri yaradılmalıdır. Qeyd etdiyimiz rəqəm tam realdır. Bu, artıq imzalanmış kontraktlar əsasında olacaq: “Niyyət protokolları isə daha böyük rəqəm haqqında bəhs edir, təqribən 10 min meqavat. Beləliklə, biz böyük həcmdə təbii qazımızı ixrac edə biləcəyik, ona qənaət olunacaq. Elektrik enerjisinin böyük hissəsi bərpaulunan enerji hesabına istehsal ediləcək. Biz iqlim dəyişikliyi məsələlərinə də öz töhfəmizi vermiş olacağıq, xüsusilə nəzərə alsaq ki, Azərbaycan bu il COP29-a - dünya miqyasında ən böyük beynəlxalq konfrans ev sahibliyi edəcəkdir. Ona görə bərpaulunan enerji növləri ilə bağlı bizim hədəflərimiz aydındır. Onu da bildirməliyəm ki, bütün bu layihələr xarici investorlar tərəfindən icra edilir və ediləcək.”

Azərbaycanın mövcud imkanları, investisiya cəlbədiciyi hədəflərə yüksək səviyyədə nail olmağa əsas verir. Bu gün böyük əminliklə qeyd edirik ki, tarixən neft ölkəsi kimi tanınan Azərbaycan hazırda qaz, elektrik enerjisi ixracatçısı kimi nüfuz qazanıb.

Yeganə Əliyeva

44 günlük parlaq hərbi, siyasi, diplomatik qələbəsi ilə tarixi zəfərə imza atan Azərbaycan getdikcə daha da güclənir və inkişaf edir. Artıq dünya xəritəsində elə bir dövlət yoxdur ki, Azərbaycanla əlaqələr qurmağa can atmasın. Bu əlaqələr hər iki tərəfə böyük mənfəətlər gətirir. Ölkəmiz sosial, iqtisadi, hərbi, diplomatik uğurlarla yanaşı, həm də dini və milli tolerantlığın hökm sürdüüyü dövlət kimi tanınır. Bunun da əsası var. Dövlət bütün dinlərə bərabər hüquqlu şərait və imkanlar yaradıb, dini icmaların maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması, dini mərkəzlərə maliyyə yardımlarının göstərilməsi üçün müvafiq işlər həyata keçirib. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 18-ci maddəsində dövlət-din münasibətləri öz hüquqi statusunu alaraq dinin dövlətdən ayrı olması, bütün dini etiqatların qanun qarşısında bərabərliyi elan edilir, insan ləyaqətini alçaldan və ya insanpərvərlik prinsiplərinə zidd olan dinlərin yayılması və təbliğinin qadağan olması göstərilir. Konstitusiyanın "Bərabərlik hüququ" adlanan 25-ci maddəsində deyilir: "Dövlət irqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir". Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tarixi çıxışlarının birində ölkəmizdəki yüksək tolerantlıq hissi barədə demişdir: "Azərbaycanda qədim dövrlərdən müxtəlif xalqların nümayəndələri birgə yaşamış, bir çox xalqların dinləri mövcud olmuşdur. Azərbaycan və onun xalqı həmişə dini dözümlülüyü ilə fərq-

Qurulan yeni dünyada ABŞ olmayacaq

lənmişdir". Ulu Öndər Heydər Əliyev onu da bildirmişdir ki, Azərbaycan xalqı özlüyündə, təbiətinə görə, öz xarakterinə görə yüksək tolerantlıq hissinə malikdir. Azərbaycan Respublikasının ən böyük sərvəti, bəlkə də ən birinci sərvəti burada uzun əsrlər bir yerdə yaşamış, dostlaşmış, qarışmış müxtəlif xalqların birliyi. Bütün bu kimi fundamental işlər Azərbaycanın tərəqqipərvər demokratik bir dövlət olduğunu bir daha təsdiqləmiş olur. Və o əminliyi yaradır ki, zaman keçdikcə Azərbaycan daha da güclənəcək və dünyanın super güclərindən birinə çevriləcək.

ABŞ təklənilir

Bu gün dinindən, dilindən, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, Azərbaycanın bütün vətəndaşları dini etiqad azadlığından, dövlət-din münasibətlərindən lazımınca yararlanırlar. Ölkə Prezidenti, Yenilməz Sərkərdə İlham Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində ölkəmizdə yaşayan bütün millətlərin, etnik azlıqların dini inancına, dilinə, mədəniyyətinə bərabər səviyyədə hörmət və ehtiramla yanaşılır, adət-ənənələrin, el şənlikləri və mərasimlərin həyata keçirilməsinə lazımı şərait yaradılır. Məhz Azərbaycan xalqının xoşbəxtliyi bütün dinlərin bərabər hüquqlu şəkildə birgə fəaliyyət göstərməsində və bütün ölkə vətəndaşlarının dini inancına, eti-

qad azadlıqlarına hörmət və ehtiram göstərməsidir. Təəssüf ki, bəzi ölkələr, xüsusilə də ABŞ kimi dünyada dinlərarası qarşıdurmalar yaratmaq üçün hər cür iyrenc vasitə və üsullardan istifadə edən ölkələr görmək istəmir. Daha doğrusu dövlət siyasətləri Azərbaycanın nümunəvi torəantlıq hissini görməyə imkan vermir. Bu da onu təsdiq edir ki, ABŞ kimi bəşəriyyət üçün təhlükə mənbəyi olan dövlətlərin siyasəti başqa dövlətlərin uğurlarını inkar etmək üzərində qurulub. Bunu bu yaxınlarda ABŞ Dövlət Departamentinin dünya ölkələrində dini azadlıqların vəziyyəti ilə bağlı illik hesabatının Azərbaycana aid hissəsində əsassız, realıqla heç bir əlaqəsi olmayan və qərəzli iddialardan ibarət olan hesabatı da təsdiqləyir. Təbii ki, dünyada dini və milli tolerantlığın hökm sürdüüyü Azərbaycana qarşı belə iddiaların heç bir əsası yoxdur. Çünki Azərbaycan hər bir sahədə, o cümlədən dini və milli tolerantlığın hökm sürdüüyü nümunəvi dövlətlərdəndir. Söz yox ki, qərəzli hesabatın hazırlanaraq yayılmasında ABŞ hakimiyyətini oyuncaq kukla kimi əllərində oynadan erməni lobbisinin xüsusi rolu olub. Artıq təsdiq olunub ki, hesabatın Azərbaycana aid olan hissəsi dövlət komissiyasının rəhbəri Daniela Aşbaxyan olan ictimai xidməti tərəfindən hazırlanıb. Bu xanım Amerika Erməni Assambleyasının rəhbər vəzifəli şəxslərindən biri olub. O, həm də Livanın Los Angelesdəki konsulluğunda işləyib. Çox maraqlıdır ki, hesabat-

da Azərbaycana qarşı belə kəskin mövqe Qarabağda separatçılara qarşı 2023-cü ilin sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror tədbirləri nəticəsində yaranmış vəziyyətə əsaslanır. Bu zaman həmin ərazilərin 30 il işğal altında saxlanması və yüz minlərlə azərbaycanlının öz doğma torpağından qovulması, 60-dan artıq məscidin, dini-mədəni obyektlərin darmadağın edilməsi nəzərə alınmır. Üstəlik, bu hesabatla dinlə heç bir əlaqəsi olmayan Qubad İbadoğlu, Abzas media və s. bu kimi işlərin də daxil edilməsi onun konkret siyasi məqsədə xidmət etdiyini göstərir.

genişmiqyaslı soyqırımı hesab olunur. Hazırda hinduların sayı ölkə əhalisinin cəmi 0,9 faizini təşkil edir. Zəncilər də təzyiqlər və təhdidlərdən xilas ola bilmirlər. Bəzən onları adam hesab edilmirlər, müəyyən dövlət binalarına, kafe və restoranlara buraxılmırlar. Həm hindular, həm də zəncilərin dini azadlıqları yoxdur. İstəkləri isə nəticəsiz qalır. Çünki hindulara və zəncilərə qarşı 1622-ci ildən başlayan soyqırımı siyasətindən hazırkı hökumətlər imtina etməyiblər. Hər gün qaradərili insanlar təhqir olunur və ya polis zorakılığının qurbanına çevrilir. Hesablamalara görə, hər ay 2800-3000 min qaradərili ağdərililərin zorakılığının qurbanı olur. Artıq və-

Qərəzli hesabatlar Vaşinqtonun evini yixacaq

ABŞ Dövlət Departamenti bu hesabatla növbəti dəfə öz qərəzini, ədalətsizliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Nə Azərbaycan hakimiyyəti, nə də Azərbaycan xalqı bu tipli cızmaqaraları ciddi hesab etmir. Azərbaycan xalqı, o cümlədən demokratik düşüncəli əksər dünya xalqları da bilir ki, ABŞ-ın xarici siyasət kursu, dövlətlərə münasibəti müəyyən hallarda erməni lobbisinin maraqlarına söykənir. Azərbaycanda el arasında

ziyyət o dərəcə də ağır karakter alıb ki, qaradərillər müəyyən işə obyektlərinə, konsert salonlarına buraxılmırlar. Hakimiyyət isə bu kimi biabırçı halları aradan qaldırmağa səy göstərmir. Əksinə, susmaqla, problemin dərinləşməsinə yol açılır. Bu işə uzun müddət belə davam edə bilməz. Nəhayət, təhqirlərdən yorulan qaradərillər ağdərililəri gəldikləri yerdə qəddər qovmağa məcbur olacaqlar. Bu işə ölkənin parçalanması və ABŞ kimi super güc olmağa can atan dövlətin yer üzündən silinməsinə gətirib çıxara bilər.

İLHAM ƏLİYEV

Gül ətirli biznes-gülçülük

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

da istixanalarda gül təsərrüfatları salınmışdı.

Sovet İttifaqı dağılanda sonra gülçülük təsərrüfatları da geriləməyə başladı. Hazırda Azərbaycanda bu sahə ilə məşğul olan təsərrüfatların sayı çox azdır. Daha çox Bakıtrafi kəndlərdə qalan bu kiçik təsərrüfatlarda zambaq, nərgizgülü, qızılgül, xrizantem, kala, qərənfil yetişdirilir. Bundan başqa Şəmkir rayonunda da hazırda ölkənin ən böyük gülçülük təsərrüfatı saxlanılır. "AzAgro" MMC Şəmkir rayonunun Sarıtəpə kəndində Azərbaycanda kənd təsərrüfatı sahəsində az müraciət edilən bu istehsal növü ilə məşğul olur.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanda gülçülüyn inkişafını ləngidən amillərin ən başlıcası maliyyə çatışmazlığıdır. Həmçinin bu gəlirli iqtisadiyyat sahəsini bilən kadrların azlığı da bu sektorun inkişafına mane olur. Bundan əlavə, güllərlə bağlı məlumatlılıq var, gəlirliliyinin olması, ölkə üçün əhəmiyyəti biznes ola biləcəyi barədə də az insan xəbərdardır. Lakin, hətta bu

Ən zövqlü, maraqlı bizneslərdən biri hesab edilir çiçəkçilik. Bu sektor bütün dünyada milyard dollarlıq sənaye hesab edilir. Çünki gül-çiçək təlabatı heç vaxt bitməyən təlabatdır. İnsanlar müxtəlif məqsədlər və xüsusi günlər üçün bütün ömrü boyu çiçək alırlar. Bu iqtisadiyyat növü ən kiçik istehsalçıdan ən böyük ixracatçıyaqəd bir çox insanın öz gəlirini təmin etdiyi sahədir.

Dünyada çiçək biznesi 20-ci əsrin əvvəllərində daha çox yayılmağa başladı. ABŞ, Yaponiya, İtaliya və Hollandiya kimi ənənəvi çiçək istehsalçıları ilə yanaşı, Latın Amerikasına və Afrikada gül istehsalı əhəmiyyətli dərəcədə artdı. Kolumbiya, Ekvador və Keniya kimi ölkələr dünyanın ən böyük gül istehsalçısı və ixracatçı ölkələri sırasına qoşuldu. Ümumiyyətlə, dünyanın 50-dən çox ölkəsində gülçülük məşğul olunur, ümumi istehsal sahələri 600.000 hektardan çoxdur. Ən çox istehsal bölgələri ərəzisinin ölçüsünə görə Asiya, Avropa, Mərkəzi və Cənubi Amerika, Şimali Amerika, Afrika və Yaxın Şərqdır.

Hindistan, Çin, Braziliya, Meksika, Yaponiya, ABŞ və Tayland kimi ölkələr gülçülük sektorunda böyük paya sahib istehsalçılar olsalar da, daha çox öz daxili bazarları üçün istehsal edirlər. Ekvador və Kolumbiya kimi istehsalçılar isə daha çox ixraca fokuslanıblar. Xüsusilə Afrikanın ekvator qurşağında yerləşən Keniya, Tanzaniya, Zimbabve, Uqanda, Zambiya və Efiopiya kimi ölkələr əlverişli iqlim şəraitinə görə əsas istehsalçılar hesab edilir. Bu ölkələrin gülçülük üçün əlverişli iqlim şəraitinin olması, əmək haqqının aşağı olması və xarici investorları cəlb etməsi, həmçinin dövlət tərəfindən stimullaşdırıl-

ması onları bazarda söz sahibi edir. Keniyanın geniş ərəzilərində açıq becərilmə üsulu ilə gülçülük işləri aparılır. Afrikada istehsal edilən güllərin 90%-nin Avropada satıldığı təxmin edilir.

2022-ci ilin məlumatlarına görə, dünya üzrə gülçülük və dibçək bitkiləri istehsalı ümumilikdə 735,5 min hektar ərəzidə həyata keçirilir. Dünyada dekorativ bitki istehsalı sahələrinin 77%-i (570.000 ha) Asiya-Sakit okean regionunda yerləşir. Bu regionda ən çox gül istehsal edən ölkələr Hindistan və Çindir.

Azərbaycanda da gülçülük kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatının aparıcı və gəlirli sahələrindən biri olub. Sovet dövründə - XX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda böyük gülçülük təsərrüfatları olub. Həmin dövrdə Bakı kəndlərindən Zabrat, Maştağa, Nardaran, Bilgəh, Mərdəkan və Şüvəlanda gülçülük sovxozları fəaliyyət göstərmişdir. Bu təsərrüfatlar həm Azərbaycanı, həm də SSRİ-ni gül ilə təmin edirdi. Şəki-Zaqatala bölgəsində isə respublikada ilk dəfə olaraq sənaye xarakterli gülçülük təsərrüfatı yaradılmışdı. Həmçinin Şəmkir, Tovuz, Qazax rayonlarında

problemlər həll edilə belə SSRİ dövründə dünya bazarındakı yerimizi geri qazanmaq o qədər də asan olmaz.

Məlumat üçün qeyd edək ki, hazırda ölkəmizdə yetişdirən güllərin toxumu Hollandiyadan təmin edilib. Ölkə bazarında satılan güllərin 60 faizi o toxumlardan alınan yerli istehsalıdır, digər 40 faiz ölkəmizdə yetişməyən növlərdir ki, onlar da idxal edilir.

Gülçülüklə bağlı bir məsələni də qeyd etmək yerinə düşərdi.

Azərbaycanda sovet dövründən qərənfil istehsalı geniş olub. Yazda əkilən, 5 aylıq inkişaf prosesi keçən bu gül üçün minimum 12-13 dərəcə temperatur şərtidir. Bu gül həm yerli bazarda, həm də ixracda yaxşı gəlir mənbəyi olub. O dövrdə insanlar bu güldən bütün mərasimlərdə kütləvi istifadə edirdi, gəlinlərin toy günü əlində qərənfilədən bağlanmış dəstə olurdu, toy maşınları qərənfillə bəzədilirdi, uşaqlar 1-ci sinfə gedəndə müəllimlərinə qərənfil dəstəsi aparırdı. 1990-cı il hadisələri zamanı şəhid məzarları-

na asan və əlçatan gül olan qərənfil düzüldü, bundan sonra qərənfil yalnız matəm gülü kimi tanındı. İndi özəl günlərə, toy və ya ad günlərinə, təbrikətmə mərasimlərinə sifariş edilən gül buketlərində qərənfil olmur. Əvvəl bütün SSRİ-ni təmin edən, bu yolla da ölkə iqtisadiyyatına xeyli gəlir gətirən qərənfil indi yalnız matəmlərdə, yas mərasimlərində alınır. Bu da ölkəmizin iqlimi üçün yetişdirilməsi ən münasib gül növü olaraq xarakterizə edilən qərənfil istehsalına marağı azaldı.

Yeni gül istehsalının qarşısını alan bir başqa faktor da bu güllərin GMO-su olan alternativlərinin ölkə bazarına ayaq açmasıdır. GMO növlər dözümlü olur, solmur, əzilmir, ekzotik görünüşü var. Yerli güllərin qoxusu onlarda olmasa da alıcısı çoxdur. GMO növlərdən fərqli olaraq yerli güllər ətirli olur, lakin bu ətir də onların bəxtini açmır.

Ümumiyyətlə, gülçülük iqtisadi baxımdan çox rentabellidir, qısa müddətə bar verir, mayası böyük xərc tələb etmir. Bu sahənin Azərbaycanda yenidən dirçəldilməsi ölkə iqtisadiyyatı üçün faydalı olar.

Lalə Mehralı

"Etibarnamənin olmasına xüsusi tələb və ehtiyac yoxdur"

EKSPERT AYDINLIQ GƏTİRDİ

"Nəqliyyat vasitələri üçün 2 halda etibarnamə verilir. Birincisi, mülki etibarnamədir. Bu etibarnamə nəqliyyat vasitələrinin alqı-satqısı üçün nəzərdə tutulur. Bu etibarnamələrin ləğv edilməsi mülki məcəllənin tələblərinə ziddir. Amma bir etibarnamə də var ki, o məhz nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək üçündür". Bu sözləri SİA-ya danışan nəqliyyat eksperti İlqar Hüseynov deyib.

Onun sözlərinə görə, nəqliyyat vasitəsinin idarə olunması üçün bir şəxsədən digər şəxsə nəqliyyat sürmək üçün mülki etibarnamənin verilməsinin o qədər də əhəmiyyəti yoxdur: "Burada iki faktor var: birincisi, əgər o etibarnamə o şərt daxilində verilir ki, tutaq ki, nəqliyyat vasitəsinin ikinci tərəf qaçırmasın, aparmasın, ona hansısa bir zərər toxunmasın, bilinsin ki, nəqliyyat vasitəsi bundadır. Və yaxud oğurluqların qarşısı alınır.

Belə hallarda şəxsi etibarnamə verməsi əhəmiyyətli deyil, çünki doğrudan da, nəqliyyat vasitəsi qaçırılmış olsa, dərhal sahibi bununla bağlı DYP əməkdaşlarına məlumat verər və o nəqliyyat vasitələri şəhər daxilində, ölkə daxilində istədiyi kimi rahat hərəkət edə bilmirlər. Əgər oğru gecə vaxtı onu qaçırsın, hər hansı səxdə sökübsə, dağıdıbsa, etibarnamənin olub-olmaması o qədər də əhəmiyyət kəsb etmir. Çünki istənilən halda oğurluq halları baş verərsə, etibarnamə oldu, ya da olmadı vətəndaş - nəqliyyat vasitəsi sahibi polisə və müvafiq strukturlara

ra bununla bağlı məlumat verir. Yox əgər bu hallar mövcud deyilsə, istənilən sürücülük vəsiqəsi olan şəxsə nəqliyyat vasitəsinin verirsə ki, harasa gedib gəlməyə əsas odur ki, onun sürücülük vəsiqəsi olsun, demək, ortada hər hansı bir dövlət yol polis orqanlarına şikayət yoxdursa, deməli, razılıq əsasında verilib".

Ekspertin sözlərinə görə, etibarnamənin olmasına xüsusi tələb və ehtiyac yoxdur:

"Məsələn Rusiyada müşahidə etmişəm, etibarnamə əvəzinə bəzən əlyazma ilə biri digərinə nəqliyyat vasitəsinin sürmək üçün verib və altından sadəcə imzasını qoyur: məsələn, maşını filankəsə verirəm sürmək üçün. Həmçinin elektronlaşma gedir, bütün nəqliyyat vasitələri haqqında informasiyalar elektron bazarlarda var və şübhəli məqam yaranan kimi dərhal elektron baza vasitəsilə nəqliyyat vasitəsi sahibinə çıxış imkanı yaranır. Dərhal da yol polisi müəyyən edir ki, bu, həqiqətən də şəxsə razılıq və ya qeyri-razılıq əsasında verilib. Buna görə də bu, iki etibarnamədən birinin yeni sürücü üçün verilən etibarnamənin o qədər də əhəmiyyəti, rolu qalmır".

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Bu ölkədən Bakıya birbaşa reyslər açıla bilər

Azərbaycana birbaşa aviareyslərin açılması üçün Misirin aviadaşıyıcıları ilə danışıqlar aparılır. SİA xəbər verir ki, bunu Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev Misirin Milli Gününə həsr olunmuş tədbirdə deyib. Nazir qeyd edib ki, pandemiya zamanı Misirdən Azərbaycana gələn turistlərin sayı son iki ildə iki dəfə, Misirə gedən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 3 dəfəyə yaxın artıb. "Birbaşa reyslər bu rəqəmləri daha da artıracaq", - deyir R.Nəbiyev əlavə edib.

Taksilərlə bağlı daha hansı dəyişikliklər gözlənilir?

"Taksi fəaliyyəti üçün icazə verilən avtomobillər elə olmalıdır ki, müəyyən şərtləri ödəsin". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat məsələləri üzrə ekspert Aslan Əsədov deyib.

O bildirib ki, o şərtlər birinci növbədə komfortlu olmalıdır: "Yeni həmin şərtlər insanın rahatlığıdır. İndi istehsal olunan avtomobillərin demək olar ki, böyük bir hissəsində kondisioner var. Burada söhbət təkə kondisionerdən getmir, ümumi havalandırma, sərinləmə, ümumi hava qurğularının istifadə olunması kimi faktorlar vacib bir element halında olmalıdır. Çünki müasir, 2010-cu ildən sonra olan avtomobillərin əksəriyyətində kondisioner var. Burada soyutma, isitmə sistemindən söhbət gedir. Yəni təkə yay ayı üçün deyil, qışda da Bakı həm günəşli, həm də küləkli olur. Ona görə də bu kimi amillər nəzərə alınmalıdır.

Bu gün ölkəmizdə çoxlu tədbirlər təşkil olunur, xarici vətəndaşlar gedib-gəlir və sair. Ona görə də bu, mütləq nəzərə alınmalıdır. "Tədbir bu gün bitdi, sabah olmayacaq", belə şey yoxdur. Tədbirlər həmişə olub, müstəqillik qazandıqdan sonra, 2005-2006-cı ildən Bakıda həmişə kütləvi tədbirlər olub. Onun üçün bu məsələləri cəmiyyətimiz anlayışla qəbul etməlidir. Cəmiyyətimiz bu kimi atılan addımları dəstəkləməlidir. Çünki şəhərin öz mühiti, şəhərin öz ab-havası, texniki parametrləri var. Ona görə də bu parametrlərlə ayaqlaşmaq lazımdır. Dünya standartlarına, dünya səviyyəli olan şeylərin də ölkəmizdə tətbiqinə çalışmalıyıq. Biz dünyanın bir parçasıyıq, ən ayrılmaz, gözəl məkənlərə sahib olan bir parçasıyıq. İnsanlarımız yaşayış məsələlərində o parçanın bir üzvü olmalıdır".

Söylü Ağazadə

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700